

IOM International Organization for Migration

IOM Development Fund

*Developing Capacities in
Migration Management*

MIGRACIONI TOKOVI U ZEMLJAMA ZAPADNOG BALKANA: TRANZIT, POLAZIŠTE I ODREDIŠTE 2009-2013.

7. novembar 2014.

Pripremili Slobodan Cvejić i Marija Babović

SeConS Grupa za razvojnu inicijativu, Beograd

Stavovi predstavljeni u izveštaju su stavovi autora i ne moraju neophodno odražavati stanovište Međunarodne organizacije za migracije (*International Organization for Migration, IOM*). Korišćene odrednice i materijal predstavljen kroz izveštaj ne podrazumevaju izražavanje bilo kakvog stava od strane IOM-a koji se odnosi na pravni status neke zemlje, teritorije, grada ili područja, odnosno njihovih organa uprave, odnosno po pitanju njenih spoljnih ili unutrašnjih granica.

IOM izražava posvećenost načelu koje podrazumeva da je humana i pravilna migracija dobra za migrante i društvo. Kao međdržavna organizacija, IOM radi sa svojim partnerima u međunarodnoj zajednici na sledećem: pomoć u odgovoru na praktične izazove migracije; unapređivanje razumevanja pitanja koja se odnose na migracije; podsticanje društvenog i ekonomskog razvoja kroz migracije i održanje ljudskog dostojanstva i dobrostanja migranata.

Međunarodna organizacija za migracije želi da se zahvali Fondu IOM-a za razvoj (*IOM Development Fund, IDF*) na finansijskoj podršci za izradu i publikovanje ovog istraživanja.

Izdavač:

International Organization for Migration

17 route des Morillons

1211 Geneva 19

Switzerland

Tel: +41.22.717 91 11

Fax: +41.22.798 61 50

E-mail: hq@iom.int

Internet: <http://www.iom.int>

© 2014 International Organization for Migration (IOM)

Sva prava zadržana. Ni jedan deo ove publikacije ne može da se umnožava, sačuva radi umnožavanja ili prenosi u bilo kom obliku ili bilo kojim putem: elektronski, mehanički, fotokopiranjem, presnimavanjem ili na neki drugi način bez prethodnog pismenog odobrenja izdavača.

SADRŽAJ

SKRAĆENICE	3
OPŠTI PREGLED	4
1. UVOD	7
2. MAPIRANJE TOKOVA REGULARNIH MIGRACIJA	9
2.1. MIGRACIJE ZBOG RADA, ŠKOLOVANJA I SPAJANJA PORODICE	10
2.2. PRIVREMENI BORAVAK GRAĐANA ZB U EU, NORVEŠKOJ, ŠVAJCARSKOJ I ISLANDU	21
3. MAPIRANJE TOKOVA IREGULARNIH MIGRACIJA I TRAZILACA AZILA	28
3.1. NEZAKONIT ULAZAK I BORAVAK	29
3.2. NEZAKONIT BORAVAK GRAĐANA ZB U ZEMLJAMA EU	44
3.3. TOKOVI IZBEGLICA I AZILA	49
3.4. TRGOVINA LJUDIMA	57
3.5. KRIJUMČARENJE MIGRANATA	59
4. ZAKLJUČCI	60
5. PREPORUKE	62
LITERATURA	66
ANEKS	67

SKRAĆENICE

BiH	Bosna i Hercegovina
BJRM	Bivša Jugoslovenska Republika Makedonija
EU	Evropska unija
EUROSTAT	Generalni direktorat Evropske komisije za statistiku
FRONTEX	Evropska agencija za upravljanje operativnom saradnjom na spoljnim granicama
IOM	Međunarodna organizacija za migracije
MARRI	Regionalna inicijativa za migracije, azil i izbeglice
MSP	Međunarodni sud pravde
MUP	Ministarstvo unutrašnjih poslova
NVO	Nevladina organizacija
RCC	Savet za regionalnu saradnju (Jugoistočne Evrope)
SIPA	Državna agencija za istrage i zaštitu
SBUN	Savet bezbednosti Ujedinjenih nacija
SAD	Sjedinjene američke države
UN	Ujedinjene nacije
ZB	Zapadni Balkan

OPŠTI PREGLED

Ovaj izveštaj je napravila Međunarodna organizacija za migracije (IOM) sa ciljem podrške vladama zemalja Zapadnog Balkana (ZB) da formulišu adekvatne politike migracija i podignu kapacitete za upavljanje migracijama u odnosu na povećan priliv tokova migracija u zemljama ZB i odliv državljana zemalja ZB sa ciljem traženja azila u zemljama EU.

Izveštaj predstavlja nalaze zasnovane na mapiranju glavnih tokova regularnih i iregularnih migracija kroz teritoriju Zapadnog Balkana u periodu 2009-2013. Ovde su predstavljene sledeće vrste migracija:

- migracije u zemlje ZB i izvan njih u svrhu rada, školovanja i spajanja porodice;
- nezakonit ulazak;
- nezakonit boravak stranih državljanja i lica bez državljanstva;
- međunarodna zaštita (zahtev za azil);
- povratak državljana zemalja ZB u skladu sa sporazumima o readmisiji;
- trgovina ljudima u regionu ZB;
- krijumčarenje migranata u regionu ZB.

Ostvarenje projektnih ciljeva zasnovano je na metodologiji koja je obuhvatila kombinaciju:

- desk analize postojećih izveštaja i studija,
- prikupljanja podataka od državnih organa u svim ciljanim zemljama na osnovu standardizovanog upitnika koji pokriva normativne, institucionalne, strateške i statističke aspekte regulisanja odabranih tokova migracija i
- kvalitativne ankete manjeg obima sprovedene 2012. kroz intervju sa predstavnicima različitih nadležnih organa, NVO i migrantima (SeConS, 2012).

Glavni zaključci o osnovnim regularnim i iregularnim migracijama ka regionu ZB, kroz i iz njega su sledeći:

Zakonodavni i administrativni okvir

1. Zemlje u regionu su prilično ujednačene u pogledu zakonodavnog i institucionalnog okvira za upavljanje migracijama. One su sve na putu da usklade svoja pravila sa odgovarajućim pravnim tekovinama EU, ali su potrebna dodatna unapređenja, posebno u odnosu na zakone i institucionalnu podršku međunarodnoj zaštiti migranata.
2. Okvir za koordinisano regionalno upavljanje migracijama obogaćen je usvajanjem Strategije razvoja Jugoistočne Evrope do 2020. koju je proizveo Savet za regionalnu saradnju (RCC).

Strategija je napravljena uz aktivno učešće vlada ZB, a nekoliko misija IOM-a u regionu ocenilo je da će biti korisna kao polazišna osnova za dalje strateško planiranje u zemljama ZB.

Regularne migracije

3. Srbija se nalazi u centru regionalnih migracija po osnovu rada, školovanja i spajanja porodice, a to daje ton ovoj vrsti migracija u čitavom regionu. Sezonske migracije i dobijanje državljanstva u Crnoj Gori takođe ima značajan uticaj na regionalne trendove. Broj dozvola za privremeni boravak vremenom raste, ali skoro četvrtinu čine dozvole koje građani Srbije dobijaju u Crnoj Gori. Dozvole koje se izdaju ruskim i turskim državljanima takođe su u porastu.
4. Struktura osnove za izdavanje privremenih dozvola nije značajno varirala na nivou regiona u periodu 2009-2013: 50%-55% dozvola je izdato po osnovu rada/zapošljavanja, 30%-35% po osnovu spajanja porodice, a 5%-10% za školovanje i istraživanje.

Page | 5

Kretanja državljana Zapadnog Balkana ka EU

5. Migracije državljana ZB ka EU, Norveškoj, Švajcarskoj i Islandu jačeg su intenziteta od onih ka regionu ili unutar regiona. Osim tranzitnih i turističkih viza, bilo je preko stotinu ljudi koji su dobili dozvole za privremeni boravak 2013. Struktura se menja: većina dobija dozvole u svrhu spajanja porodice a manji broj zbog zaposlenja u poređenju sa 2012.
6. Uprkos mnogim pokušajima zemalja EU i ZB da stave pod kontrolu pokušaje državljana zemalja ZB da zloupotrebe zahtev za azil u državama članicama EU, broj građana ZB koji su pokušali da dobiju azil u EU, Norveškoj, Švajcarskoj i Islandu raste tokom godina i predstavlja 14,1% ukupnog broja zahteva za azil u ovim zemljama 2013.
7. Iregularna emigracija građana ZB u EU i druge evropske zemlje ostaje ozbiljno pitanje

Iregularne migracije ka zemljama ZB

8. Broj lica kojima je zabranjen ulazak u zemlje ZB znatno je opao tokom 2009-2013. Najveće grupe migranata koje statistika o zabrani ulaska prepoznaje jesu državljani zemalja ZB.
9. Broj nedozvoljenih ulazaka se povećao tokom istog perioda. Ovde većinu migranata čine građani zemalja koje se nalaze izvan regiona, uglavnom iz Azije i Afrike (najveći deo dolazi iz Avganistana).
10. Broj stranaca koji su otkriveni da ilegalno borave u zemljama ZB razlikuje se tokom posmatranog perioda, nekih godina je veći a nekih opet manji. Ovi migranti su uglavnom državljani trećih zemalja izvan regiona (Avganistan, Pakistan, Turska, Libija, i dr).

11. Iregularne migracije su usko povezane sa zloupotrebom azila. Razlike između iskazanih namera da se traži međunarodna zaštita i formalno predatih zahteva predstavljaju osnov za pretpostavku da se pokušaj dobijanja azila često koristi radi legalizacije statusa pre nastavka migracija ka EU.
12. Slika o trgovini ljudima se promenila i od transnacionalnog postala više interni problem. Žrtve i počinioci trgovine ljudima uglavnom su domaći građani. Ova slika o trgovini ljudima može biti neobjektina zbog neadekvatnih mehanizama identifikacije žrtava trgovine ljudima.

1. UVOD

Ovaj izveštaj je napravila Međunarodna organizacija za migracije (IOM) sa ciljem podrške vladama zemalja Zapadnog Balkana (ZB) da formulišu adekvatne politike migracija i podignu kapacitete za upavljanje migracijama u odnosu na povećan priliv tokova migracija u zemljama ZB i odliv državljana zemalja ZB sa ciljem traženja azila u zemljama EU. Istraživanje treba da pomogne vladama zemalja ZB da procene trenutne trendove migracija i da na koherentan način formulišu odgovarajuće politike i operativne odgovore. U idealnom slučaju izveštaj treba da doprinese primeni koordinisanog pristupa zemalja u regionu ZB upravljanju regularnim i iregularnim tranzitnim migracijama i uspešnijem smanjenju tokova iregularnih migracija ka EU.

Izveštaj se takođe bavi regularnim migracijama u regionu ZB i izvan njega, sa ciljem da realistično proceni potencijal i trendove migracija u regionu. Osnovni ciljevi izveštaja su sledeći:

- Mapiranje regularnih i iregularnih tokova migracija *u, iz i kroz* region ZB;
- Stavljanje u kontekst podataka o tokovima u odnosu na normativne, institucionalne i političke okvire u zemljama ZB;
- Pružanje komparativnih uvida o uslovima i trendovima migracionih tokova između zemalja u regionu;
- Pružanje uvida o uslovima i trendovima migracionih tokova na regionalnm nivou;
- Prepoznavanje eventualnih nedostataka podataka;
- Davanje preporuka za unapređenje upravljanja migracijama i međunarodne zaštite na Zapadnom Balkanu.

U ovom izveštaju predstavljeni su nalazi zasnovani na mapiranju glavnih tokova regularnih i iregularnih migracija kroz teritoriju Zapadnog Balkana u periodu 2009-2013. Ovde su predstavljene sledeće vrste migracija:

- migracije u zemlje ZB i izvan njih u svrhu rada, školovanja i spajanja porodice;
- ilegalni ulazak;
- ilegalni boravak stranih državljanja i lica bez državljanstva;
- međunarodna zaštita (zahtev za azil);
- povratak državljana zemalja ZB u skladu sa sporazumima o readmisiji;
- trgovina ljudima u regionu ZB;
- krijumčarenje migranata u regionu ZB.

Izveštaj je pripremljen u koordinaciji IOM kancelarije u Srbiji uz tesnu saradnju sa IOM kancelarijama u zemljama ZB (IOM Beograd, IOM Sarajevo, IOM Priština, IOM Tirana, IOM Podgorica i IOM Skoplje). Doprinos ovih kancelarija bio je ključan za uspeh izveštaja.

Ovaj izveštaj je prošao stručnu reviziju tokom validacione radionice organizovane u Beogradu 28. oktobra 2014. Predstavnici nadležnih institucija/ministarstava iz Bosne i Hercegovine, Bivše Jugoslovenske Republike Makedonije, Kosova*¹, Crne Gore i Srbije diskutovali su o glavnim nalazima i zaključcima izveštaja. Takođe, bili su prisutni predstavnici IOM kancelarija u Beču, Beogradu, Tirani i Sarajevu. Njihovi vredni komentari i sugestije uvršteni su u konačnu verziju izveštaja. Ostvarenje projektnih ciljeva zasnovano je na metodologiji koja je obuhvatila kombinaciju:

- desk analize postojećih izveštaja i studija,
- prikupljanja podataka od državnih organa u svim ciljanim zemljama i
- kvalitativne ankete manjeg obima sprovedene 2012. kroz intervju sa predstavnicima različitih nadležnih organa, NVO i migrantima (SeConS, 2012).

Uz izuzetak nekoliko novijih izveštaja koji pružaju relevantne uvide u tokove iregularnih migracija (FRONTEX, 2011, 2012, 2013, 2014) i okvira za njihovo upravljanje na regionalnom nivou (MARRI, 2012), ne postoje sveobuhvatni noviji izveštaji niti studije o pitanju tokova migracija u regionu ZB. Stoga se ovaj izveštaj uglavnom oslanja na sopstvenu metodologiju i prikupljanje podataka. Stoga, napravljen je standardizovan upitnik koji je popunila svaka od kancelarija u regionu. Upitnici su pokrili normativne, institucionalne, strateške i statističke aspekte regulisanja odabranih tokova migracija. Prikupljanje podataka bilo je otežano zbog razlika između pravnih definicija u regionu a stoga i razlika između podataka, a u određenim aspektima nedoslednim podacima na nivou zemlje i između zemalja. Međutim, ove poteškoće su samo podržale glavne zaključke istraživača da treba ostvariti mnogo veću saradnju i sinhronizaciju u regionu da bi se obezbedilo delotvornije i efikasnije upravljanje iregularnim migracionim tokovima².

Rezultati mapiranja su predstavljeni u dva osnovna dela izveštaja. Prvi deo sadrži nalaze o redovnim tokovima migracija na regionalnom nivou, bilo u obliku zbirnih podataka za čitav region ili na komparativan način, predstavljajući uslove i trendove različitih zemalja. U ovom delu, opisane su migracije *ka regionu, unutar regiona i iz regiona* u svrhu rada, školovanja i spajanja porodice. Drugi deo izveštaja takođe pravi razliku između migracija ka regionu i migracija državljana ZB i predstavlja nalaze o tokovima iregularnih migracija podeljenim u odnosu na sledeće vrste migracionih tokova: ilegalan ulazak i boravak, međunarodna zaštita (azil), povratak državljana ZB u okviru sporazuma o readmisiji, trgovina ljudima i krijumčarenje migranata. Svako poglavlje sadrži kratak opis osnovnog pravnog, institucionalnog i strateškog okvira i statističke podatke o migracionim trendovima u periodu 2009-2013. Dati su zaključci i preporuke na nacionalnom i regionalnom nivou.

¹ Ovaj naziv ne prejudicira stavove o statusu i u skladu je sa Rezolucijom SBUN1244 i Mišljenjem MSP-a o proglašenju nezavisnosti Kosova.

² Još jedna namera bila je da se usmeri posebna pažnja na migracije maloletnika bez pratnje u regionu. Međutim, skoro nikakvi podaci koje nadležne institucije u zemljama ZB sakupljaju ne omogućavaju praćenje pokazatelja migracija maloletnika bez pratnje.

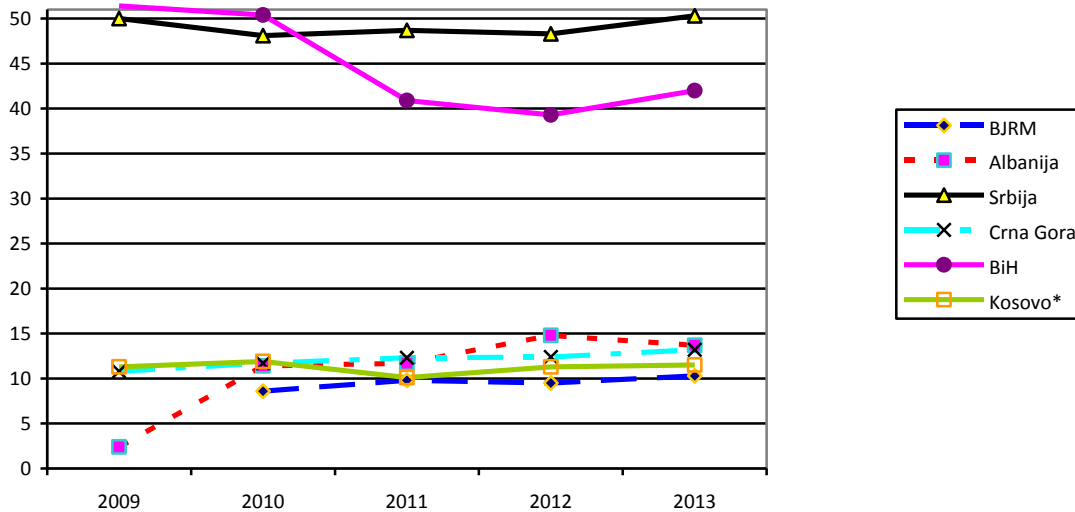
2. MAPIRANJE TOKOVA REGULARNIH MIGRACIJA

U najnovijim izveštajima o tokovima migracija na ZB navodi se da region karakterišu obimni migracioni tokovi (Frontex, 2014: 13). Napredna transportna infrastruktura i minimalni administrativni prelazi za kretanje ljudi i robe dovodi do znatne mobilnosti ljudi unutar regiona i ka EU i Bliskom Istoku. Sve zemlje u regionu ZB osim Kosova* imaju bezvizni režim sa EU, a obzirom da je region praktično okružen zemljama EU, takva pozicija ga čini značajnim migracionim centrom. Državljeni EU putuju na jug i jugoistok radi turizma, državljani ZB i Turske koji žive i rade u zemljama EU povremeno putuju kućama, poslovni ljudi iz EU, ZB i Bliskog Istoka putuju u oba pravca, iregularni migranti pokušavaju ilegalno da stignu do EU, itd. Dokazi ukazuju na to da je ZB primarno prolazni region. Međutim, broj ljudi koji putuje između zemalja u regionu, državljani EU koji ostaju u zemljama ZB odnosno iregularni migranti koji ostaju u zemljama ZB takođe je značajan, čime svakog dana ZB postaje sve više ciljani region za imigrante, a ne samo tranzitni odnosno izvorni region.

U narednim poglavljima biće predstavljena trenutna situacija regularnih migracija sa naglaskom na migracije u svrhu rada, školovanja i spajanja porodice, a za svaki od ovih aspekata regularnih migracija biće kratko opisan normativni, institucionalni i strateški okvir, praćen analizom trenutne situacije i trendovima na komparativan način (između zemalja) odnosno na regionalnom nivou (regionalno grupisani podaci). Takva kontekstualna analiza je neophodna jer se podaci o migracionim trendovima definišu i prikupljaju u skladu sa ovim okvirima, a praćenje procesa je izrazito normativno kontekstualizovano.

Opšta statistika o regularnim tokovima putnika pokazuje da se broj prelazaka preko granice neznatno uvećao od 2009. uz manje opadanje u periodu 2010-2011. Trend nije isti u svim zemljama u tabeli (Tabela A1.1 u Aneksu). Opadanje je prvenstveno uzrokovano naglim padom broja prelazaka granica u Bosni i Hercegovini (BiH), dok su varijacije u drugim zemljama bile skromne.

Slika 1.1. Ukupan broj prelazaka granice u zemljama regiona ZB 2009-2013.

Izvor: Ministarstva unutrašnjih poslova / bezbednosti svake od zemalja

Napomena: Podaci za Albaniju predstavljaju zbir deset najčešćih državljanstava na prelasku granice tokom date godine, ali pravilno predstavljaju varijacije u vremenu

Nakon nekoliko godina stagnacije, tranzit kroz ZB počeo je da raste 2013 najpre zbog tranzita u Srbiji i BiH. Veći deo pritiska na kopnene granice bio je između Srbije kao centralno pozicionirane zemlje u regionu koja leži na glavnom putu trgovine i susednih zemalja EU (Frontex, 2014: 13). Broj prelazaka kopnene granice u Srbiji prešao je 50 miliona 2013. a 2/3 regularnih prelazaka kopnene granice u regionu ZB bilo je između Srbije i susednih zemalja EU, pre svega Hrvatske i Mađarske. U odnosu na kretanja unutar regiona, opet su dominirali prelasci granice između Srbije s jedne i BiH, Crne Gore i Bivše Jugoslovenske Republike Makedonije (BJRM) s druge strane.

2.1. MIGRACIJE ZBOG RADA, ŠKOLOVANJA I SPAJANJA PORODICE

U cilju provere validnosti nalaza da ZB postaje region krajnjeg cilja a ne samo tranzita, analiziraćemo trendove kretanja u odnosu na rad, školovanje i spajanje porodice kao najčešće razloge za regularne migracije.

Pravni, institucionalni i strateški okvir

Sve zemlje u regionu prepoznaju migracije sa ciljem rada, obrazovanja i spajanja porodice i uređuju ih relevantnim zakonodavnim okvirima. Zakon o strancima je osnovni zakon u ovom pogledu, ali neke aspekte uređuju određena podzakonska akta, pravilnici i drugi zakonodavni instrumenti nižeg reda. U nekim zemljama u regionu neke vrste migracija se regulišu drugim relevantnim zakonima (o

zapošljavanju ili o obrazovanju). Zakoni o strancima daju osnovne definicije svrhe imigracije (zapošljavanje, školovanje, spajanje porodice) i definicije drugih termina i uslova relevantnih za ove vrste migracija (npr. poslodavac, zaposleni, sezonski radnik, školovanje, naučno-istraživački rad, praktična obuka, porodica, brak, itd).

Tabela 1.1: Ključni zakoni koji definišu i uređuju migracije sa ciljem rada, obrazovanja i spajanja porodice; godina poslednjih izmena i dopuna.

Bivša Jugoslovenska Republika Makedonija	Zakon o strancima (2013); Zakon o zapošljavanju i radu stranaca (2013); Zakon o visokom obrazovanju (2014)
Albanija	Zakon o strancima (2013)
Srbija	Zakon o strancima (2008); Zakon o uslovima za zasnivanje radnog odnosa sa stranim državljanima (2005); Zakon o visokom obrazovanju (2012); Zakon o osnovama sistema obrazovanja i vaspitanja (2009)
Crna Gora	Zakon o strancima (2008); Zakon o zapošljavanju i radu stranaca (2008)
BiH	Zakon o kretanju i boravku stranaca i azilu (2008); zakoni o zapošljavanju stranih državljana entiteta BiH (doneti u periodu 2009-2011)
Kosovo*	Zakon o strancima (2013)

Institucionalni aranžmani za upravljanje ovim vrstama migracija izgledaju slično u zemljama ZB. Uglavnom ministarstva za socijalna pitanja zajedno sa nacionalnim službama za zapošljavanje postavljaju kvote i definišu uslove za zapošljavanje stranih državljana, a ministarstva unutrašnjih poslova izdaju dozvole, dok ministarstva ekonomije i/ili spoljnih poslova pregovaraju o bilateralnim aranžmanima.

Tabela 1.2: Ključne institucije za upravljanje regularnim migracijama u svrhu rada, školovanja i spajanja porodice.

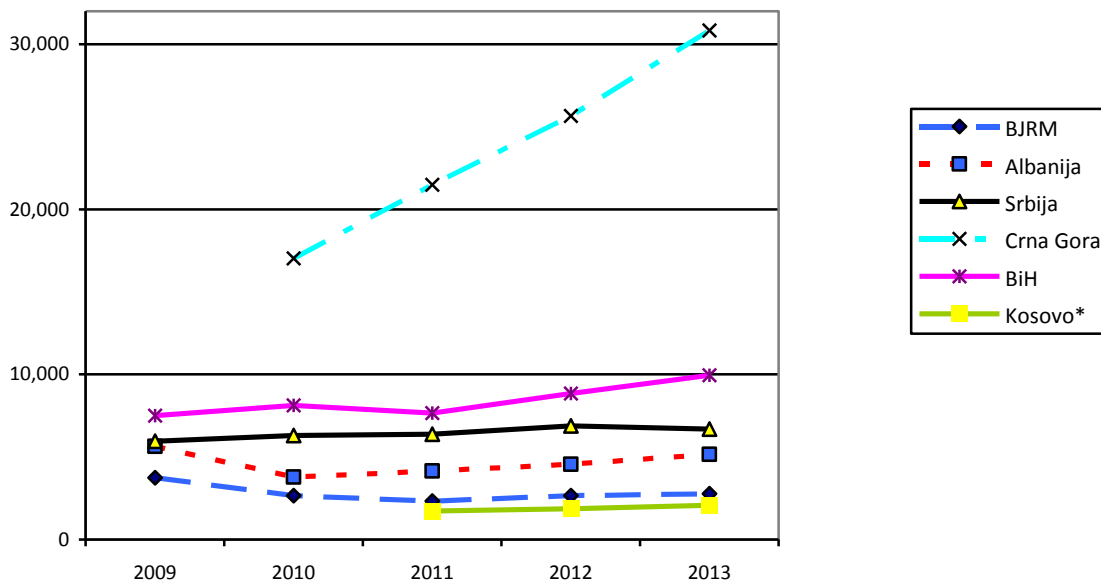
Bivša Jugoslovenska Republika Makedonija	Ministarstvo rada i socijalne politike; Služba zapošljavanja; Ministarstvo unutrašnjih poslova
Albanija	Ministarstvo socijalne zaštite i mladih; Ministarstvo unutrašnjih poslova; Ministarstvo ekonomije
Srbija	Ministarstvo za rad, zapošljavanje, boračka i socijalna pitanja; Nacionalna služba za zapošljavanje; Ministarstvo prosvete, nauke i tehnološkog razvoja; Ministarstvo unutrašnjih poslova
Crna Gora	Ministarstvo rada i socijalnog staranja; Zavod za zapošljavanje Crne Gore; Ministarstvo unutrašnjih poslova
BiH	Ministarstvo sigurnosti – Služba za poslove sa strancima; Agencija za rad i zapošljavanje Bosne i Hercegovine; agencije za zapošljavanje entiteta BiH
Kosovo*	Ministarstvo rada i socijalne zaštite; Ministarstvo unutrašnjih poslova; Ministarstvo spoljnih poslova

Sve zemlje u regionu osim Crne Gore i Kosova* imaju bar jedan potpisan unilateralni ili bilateralni sporazum o zapošljavanju sa drugom zemljom. U ovom trenutku fenomen je niskog intenziteta, ali je još nekoliko sporazuma u pripremi. Ovi sporazumi prate glavne tokove migracija: na primer, BiH ima potpisane sporazume sa Srbijom, Turskom i Nemačkom, dok Srbija ima potpisane sporazume sa BiH i Nemačkom i protokol o saradnji potpisan sa Rusijom. Takođe, u svakoj zemlji ZB postoje programi naučne i obrazovne razmene.

Situacija i trendovi

Sa ciljem predstavljanja osnovnih trendova regularnih migracija u svrhu rada, školovanja i spajanja porodice, podaci su prikupljeni od nadležnih ministarstava i institucija u zemljama ZB o pomenutim oblicima migracija. U ovom izveštaju biće opisani trendovi regularnih migracija na osnovu broja izdatih dozvola za privremeni boravak, stalno nastanjenje i dobijenih državljanstava.

Slika 1.2. Ukupan broj izdatih dozvola za privremeni boravak u zemljama regiona ZB 2009-2013.

Izvor: Ministarstva unutrašnjih poslova/sigurnosti datih zemalja

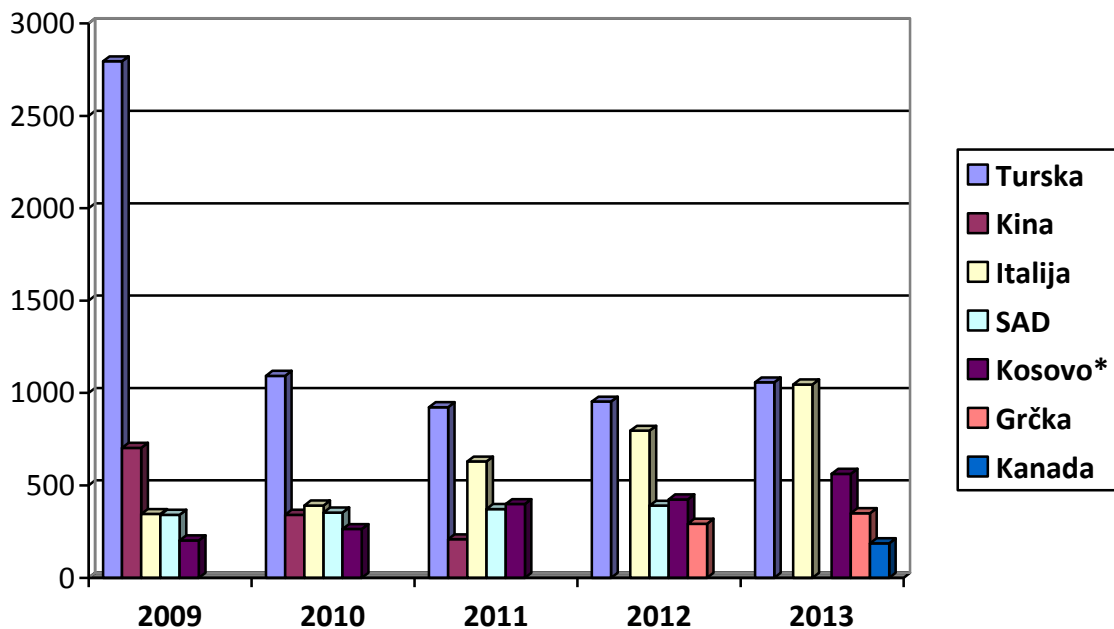
Napomene: Podaci za Kosovo* za 2009. i 2010. nisu dostupni

Evidentno je da je broj izdatih dozvola za privremeni boravak u porastu od 2010. i doseže 57.487 u čitavom regionu ZB 2013. (Tabela A1.2 u Aneksu). Uglavnom je razlog za porast ubrzan rast broja izdatih dozvola u Crnoj Gori. U 2013. ova zemlja je izdala preko 50% svih dozvola za privremeni boravak u

regionu. Stoga, kada se analizira struktura državljanstva lica kojima su izdate dozvole za privremeni boravak i razlozi za taj čin, presudne su tendencije u Crnoj Gori.

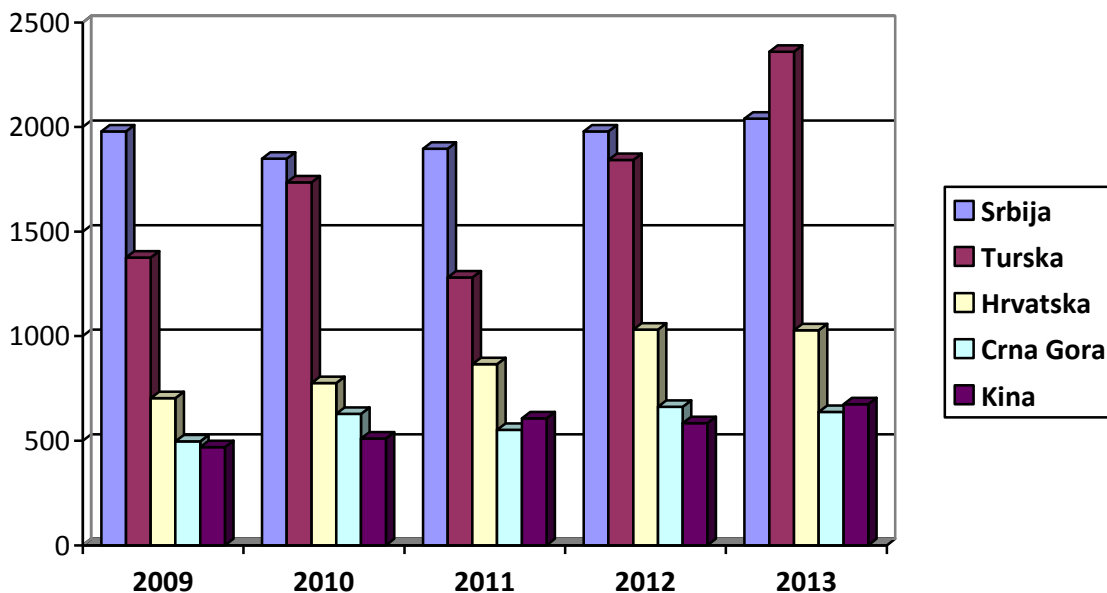
Podaci o državljanstvu lica kojima je izdata dozvola za privremeni boravak nisu dostupni u svim zemljama tokom svih analiziranih godina. Stoga nije moguće analizirati trend u čitavom regionu. Narednih nekoliko grafikona prikazuje varijaciju strukture državljanstava u svakoj od zemalja ZB u periodu za koji su dostupni podaci, kao i sažetu strukturu za region ZB 2013, jedine godine za koju su dostupni podaci u svim zemljama. Detaljni podaci su predstavljeni u tabeli A1.3 u Aneksu.

Slika 1.3. Pet državljanstava kojima je najčešće izdata prva dozvola za privremeni boravak u Albaniji 2009-2013.

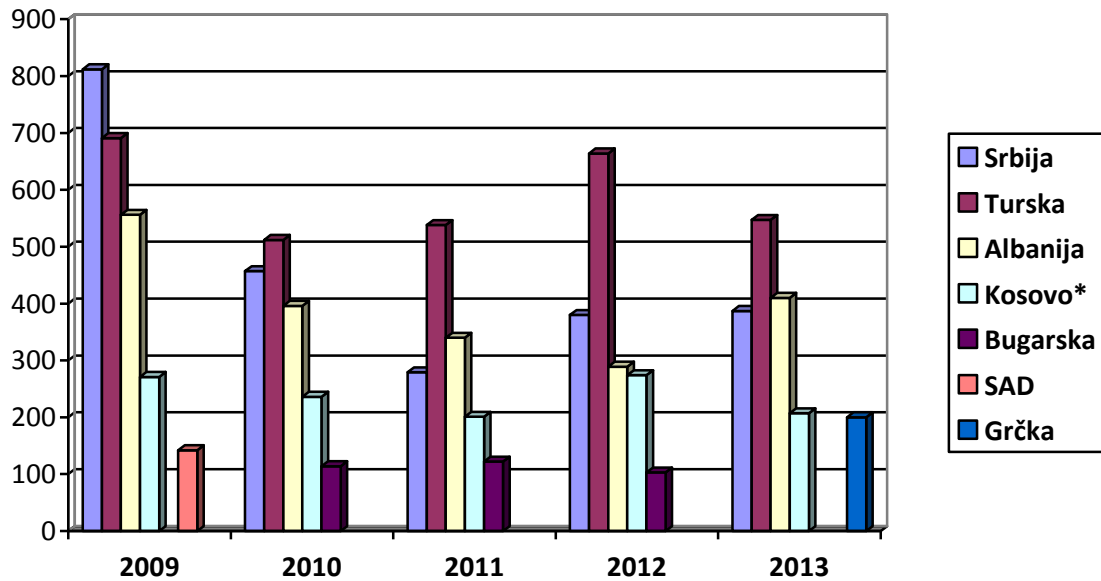
Turski državljani imaju najveći broj dozvola za privremeni boravak tokom posmatraog perioda, ali italijanski državljani beleže konstantan rast i konačno se 2013. izjednačavaju sa Turcima. Rast je takođe evidentan kod građana Kosova*.

Slika 1.4. Pet državljanstava kojima je najčešće izdata prva dozvola za privremeni boravak u BiH 2009-2013.

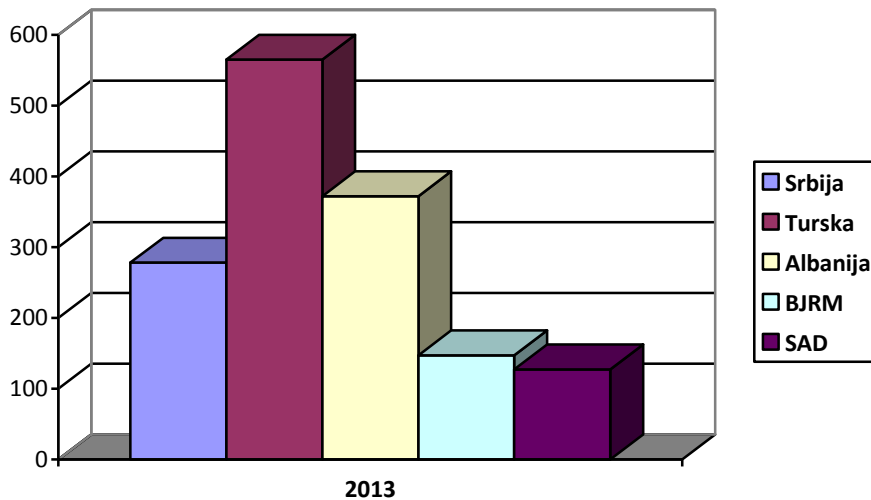
U BiH struktura državljanstva nosilaca dozvola za privremeni boravak prilično je stabilna tokom posmatranih godina. Većina ih dolazi iz Srbije ili Turske, a Turska postaje glavna zemlja porekla za nosioce dozvola za privremeni boravak u BiH 2013. Udeo Hrvata u broju dozvola za privremeni boravak bio je u ravnomernom porastu tokom 5 analiziranih godina.

Slika 1.5. Pet državljanstava kojima je najčešće izdata prva dozvola za privremeni boravak u Bivšoj Jugoslovenskoj Republici Makedoniji 2009-2013.

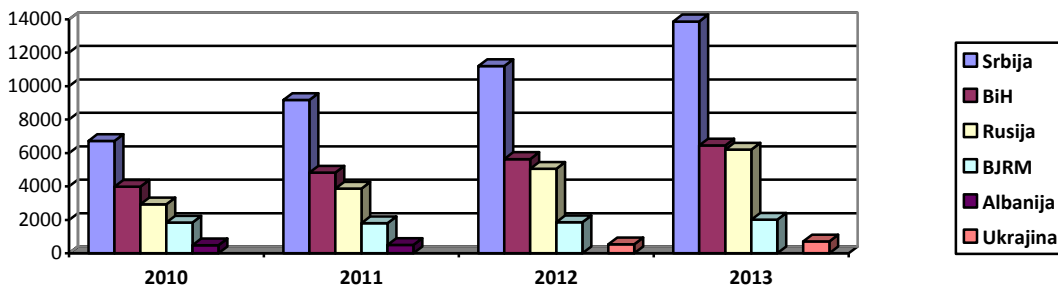
Kao u BiH, u Bivšoj Jugoslovenskoj Republici Makedoniji Turska je preuzela od Srbije prvo mesto zemlje porekla nosilaca dozvola za privremeni boravak, ali se to dogodilo već 2010. Albanci su premašili Srbe tokom 2013. takođe, slično onome što se dogodilo 2011.

Slika 1.6 Pet državljanstava kojima je izdata prva dozvola za privremeni boravak na Kosovu* 2013.

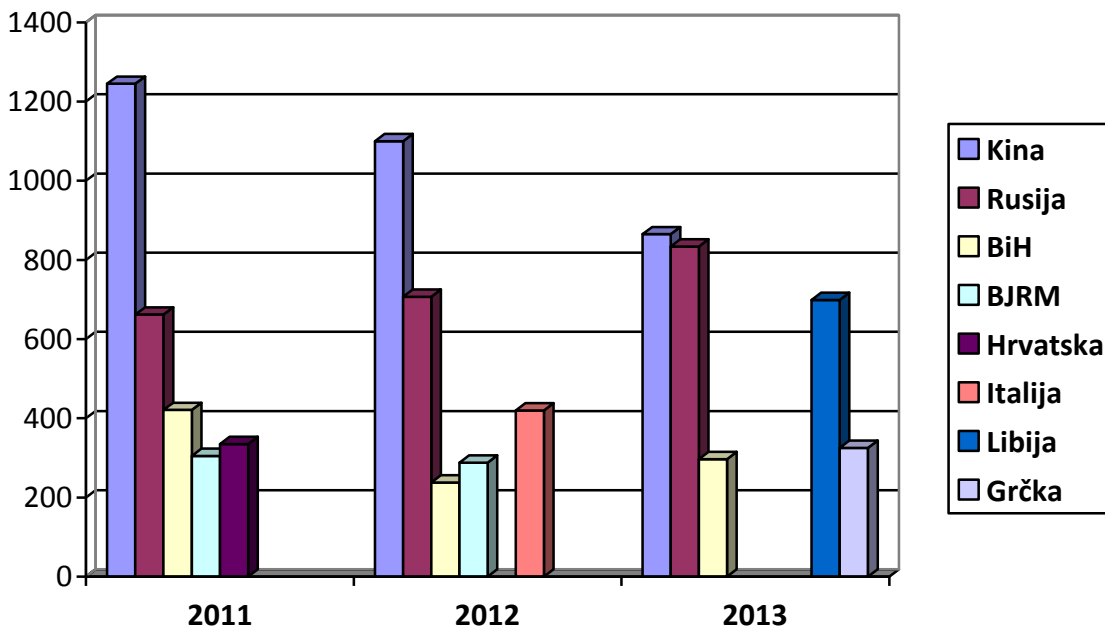
Za Kosovo* su podaci bili dostupni samo za 2013. Ovde prednjače građani Turske kao i u svim ostalim pomenutim zemljama.

Slika 1.7 Pet državljanstava kojima je izdata prva dozvola za privremeni boravak u Crnoj Gori 2010-2013.

U Crnoj Gori struktura državljanstava lica kojima je izdata dozvola za privremeni boravak takođe je dosta stabilna, ali uz značajan porast udela građana iz BiH, Rusije i posebno Srbije.

Slika 1.8 Pet državljanstava kojima je izdata prva dozvola za privremeni boravak u Srbiji 2011-2013.

U Srbiji građani Kine i Rusije čine većinu izdatih dozvola za privremeni boravak. Dok se udeo građana Kine smanjivao vremenom, udeo građana Rusije je rastao i izjednačili su se 2013. Te iste godine došlo je do iznenadnog porasta broja libijskih državljanina koji su dobili privremeni boravak u Srbiji.

Tabela 1.3: Pet najčešćih državljanstava kojima je izdata dozvola privremenog boravka u zemljama ZB po različitom osnovu 2013.

Dozvole privremenog boravka izdate po različitom osnovu u zemljama ZB. Prvih pet nacionalnosti 2013.³		
Nacionalnost	Br.	%
Srbija	16.592	28,9
Ruska federacija	6.857	11,9
BiH	6.812	11,8
Turska	4.655	8,1
Bivša Jugoslovenska Republika Makedonija	2.556	4,4
Ostalo	20.015	34,8
Ukupno	57.487	100

Izvor: Ministarstva unutrašnjih poslova/sigurnosti svake od zemalja.

Brz porast broja izdatih dozvola za privremeni boravak u Crnoj Gori od 2010. na dalje obojen je prvenstveno velikim porastom broja državljana Srbije, BiH i Rusije kojima je izdata dozvola za privremeni boravak u Crnoj Gori. Izgleda da se preko polovine dozvola za privremeni boravak izdaje građanima regiona ZB.

³ Nedostaju podaci za Srbiju.

Aktivnosti uz nadoknadu	10.703	46,8	20.922	55,2	24.528	56,1	26.699	52,9	31.018	54,0
Školovanje i naučno-istraživački rad	2.148	9,4	2.900	7,7	2.605	6,0	3.880	7,7	4.798	8,3
Spajanje porodice	7.478	32,7	11.379	30	13.414	30,7	16.109	31,9	18.065	31,4
Drugo	2.527	11,1	2.687	7,1	3.195	7,2	3.774	7,5	3.606	6,3
Ukupno	22.856	100	37.888	100	43.742	100	50.462	100	57.487	100

Izvor: Ministarstva unutrašnjih poslova / sigurnosti svake od zemalja.

Napomena: Nedostaju podaci za Kosovo* za 2009. i 2010; nedostaju podaci za Crnu Goru za 2009.

Daleko najznačajnije kretanje u ovom smislu jeste dobijanje dozvola za privremeni boravak državljana Srbije u svrhu rada/zaposlenja u Crnoj Gori (npr. 9.802 2013. dok je ukupan broj izdatih privremenih dozvola za boravak u regionu ZB bio nešto iznad 57.000). Sezonski poslovi na tržištu rada u turizmu kao dominantnom sektoru crnogorske privrede privlačni su i za državljane drugih bivših jugoslovenskih republika – zapošljavanje je glavni razlog za izdavanje privremenih dozvola za građane BiH i Bivše Jugoslovenske Republike Makedonije takođe. Drugačija je situacija sa ruskim državljanima za koje su spajanje porodice i rad skoro podjednak razlog za privremeni boravak, kako u Crnoj Gori tako i u Srbiji. U stvari, slučaj sa ruskim državljanima u Srbiji suprotan je onome u Crnoj Gori – oni su dobili više dozvola za privremeni boravak iz razloga spajanja porodice nego za rad tokom čitavog perioda 2009-2013.

Ipak, slika u odnosu na razloge za izdavanje dozvole za privremeni boravak razlikuje se među zemljama.

Tabela 1.5: Razlozi za dozvole za privremeni boravak, po zemljama ZB, 2013, u %.

	Rad	Školovanje	Porodica	Drugo	Ukupno
Bivša Jugoslovenska Republika Makedonija	28	19	20	33	100
Albanija	57	14	24	5	100
Srbija	38	12	42	8	100
Crna Gora	67	1	29	3	100
BiH	36	24	36	4	100
Kosovo*	33	6	46	15	100

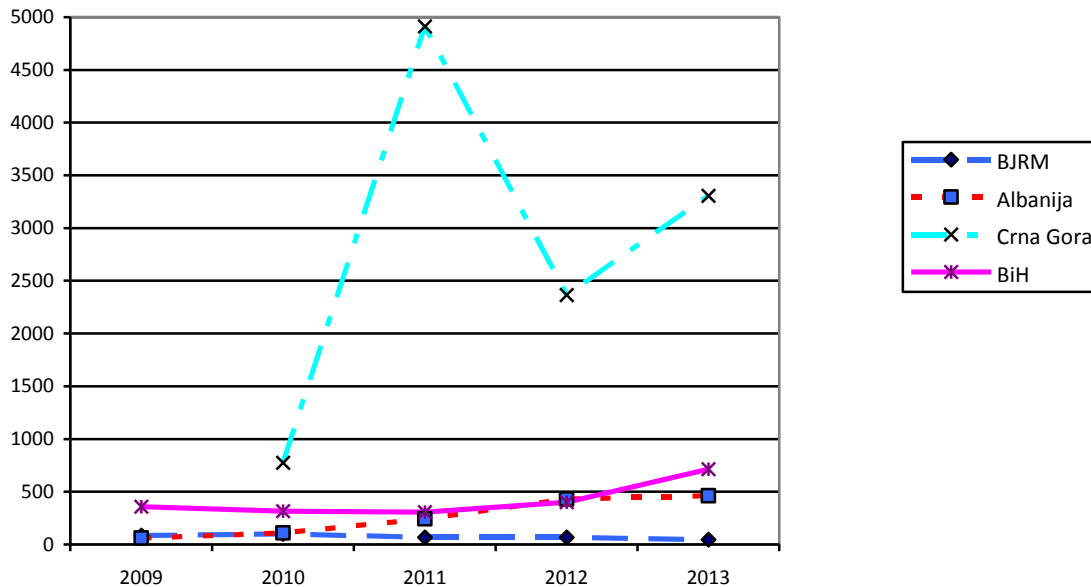
Izvor: Ministarstva unutrašnjih poslova/sigurnosti svake od zemalja.

Predstavljeni prosečni udeo privremenih dozvola za rad u Albaniji u osnovi je uzrokovan državljanima Italije i Turske, a u Crnoj Gori građanima Srbije, BiH i Rusije. Veliki udeo privremenih dozvola za školovanje u Albaniji nose italijanski i turski državljani, a u Bivšoj Jugoslovenskoj Republici Makedoniji i BiH državljani Turske. Po pitanju porodičnih razloga za izdavanje dozvola za privremeni boravak, u Srbiji

preovlađuju građani Rusije, Angole i Libije. Konačno, u BiH, većinu dozvola iz porodičnih razloga dobijaju građani susedne Srbije i Hrvatske.

Trendovi kod dozvola za stalni boravak slični su kao i kod dozvola za privremeni boravak, ali manjeg obima.

Slika 1.10. Ukupan broj dozvola za stalni boravak izdatih u odabranim zemljama regiona ZB, 2009-2013.

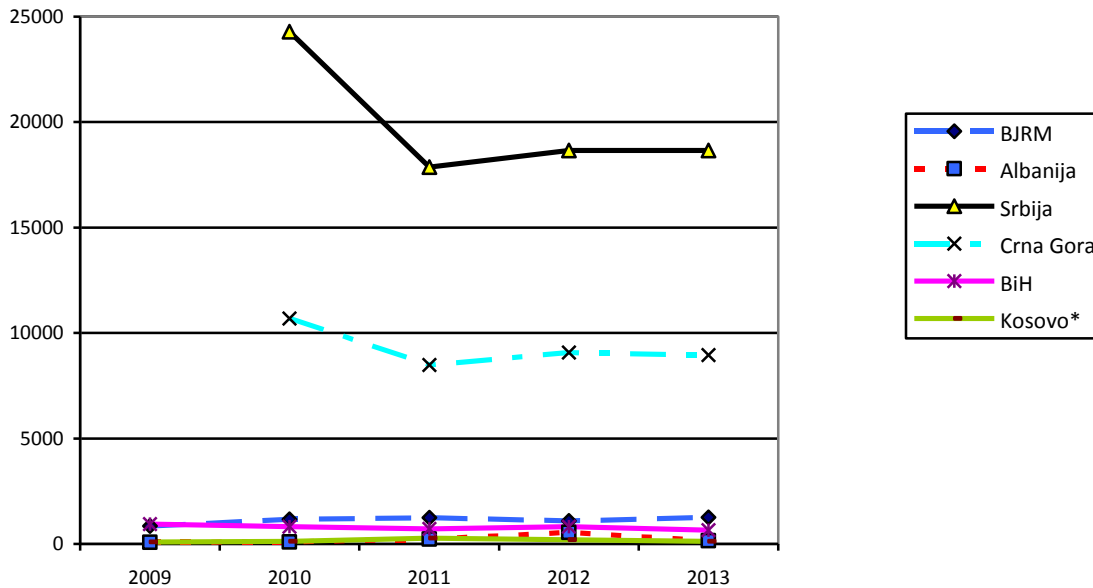
Izvor: Ministarstva unutrašnjih poslova/sigurnosti svake od zemalja.

Napomene: Na Kosovu*, Ministarstvo spoljnih poslova je počelo da izdaje dozvole za stalni boravak u julu 2013. Podaci za Crnu Goru predstavljaju zbir deset najčešćih državljanstava kojima je izdata dozvola za stalni boravak u datoj godini, ali predstavljaju pravilnu varijaciju u vremenu.

Kao dodatak na predstavljeni grafikon, treba pomenuti da podaci o promenama broja stalno nastanjenih stranih državljana u Srbiji pokazuju trend porasta, ali se broj dozvola broji u stotinama, a ne u hiljadama kao u Crnoj Gori. Može se reći da čitavom slikom dominiraju dešavanja u Crnoj Gori, pošto ova zemlja izdaje preko polovine dozvola za stalni boravak u regionu. A ovde bi se rast mogao posmatrati uz manje varijacije. Dve glavne grupe koje su dobile dozvolu u periodu od 2009-2013. u Crnoj Gori bili su građani Srbije i BiH.

Mogle bi se dobiti dodatne informacije o tokovima migracija iz zvaničnih statistika o dobijanju državljanstva. U ovom slučaju podaci su bili dostupni za sve zemlje u posmatranom periodu (2009-2013) osim za Crnu Goru i Srbiju 2009.

Slika 1.11. Ukupan broj dobijenih državljanstava u regionu ZB, 2009-2013.

Izvor: Ministarstva unutrašnjih poslova/sigurnosti svake od zemalja

Napomene: Nisu dostupni podaci za Crnu Goru i Srbiju za 2009.

Srbija čini preko polovine stečenih državljanstava u regionu, a zajedno sa Crnom Gorom skoro 90%. (Tabela A1.4 u Aneksu). Dok u Crnoj Gori nije bilo moguće dobiti podatke o državljanstvu porekla osoba koje stiču novo crnogorsko državljanstvo, u Srbiji većina naturalizovanih stranaca dolazi iz regiona: u periodu od 2011. do 2013. podaci pokazuju da je oko polovine novih državljanstava Srbije otišlo građanima BiH, a još 30% građanima Crne Gore i Hrvatske. U 2013. 9.934 od 18.652 nova državljanstva Srbije odobreno je građanima BiH, 2.605 građanima Hrvatske, 2.576 građanima Crne Gore, 571 građanima Turske i 430 građanima Bivše Jugoslovenske Republike Makedonije.

2.2. PRIVREMENI BORAVAK GRAĐANA ZB U EU, NORVEŠKOJ, ŠVAJCARSKOJ I ISLANDU

Region ZB je prepoznat kao značajan centar migracija u evropskom geografskom, ekonomskom i političkom prostoru, u kojem se migracije odvijaju ne samo ka regionu i kroz region ZB, već takođe i iz ZB ka EU i drugim evropskim zemljama. U narednom poglavlju predstavljeni su podaci EUROSTAT-a o prvim dozvolama za privremeni boravak izdatim na bilo koje vreme državljanima ZB u EU, Norveškoj, Švajcarskoj i Islandu u periodu 2012-2013.

Tabela 1.6: Prve dozvole izdate građanima ZB 2012. i 2013. u EU, Norveškoj, Švajcarskoj i Islandu.

	2012.	2013.	Promena 2012-2013.
Bivša Jugoslovenska Republika Makedonija	11.229	11.772	+4,8%
Albanija	32.343	30.884	-4,5%
Srbija	27.436	29.139	+6,2%
Crna Gora	1.896	2.133	+12,5%
BiH	15.733	17.325	+9,9%
Kosovo*	18.738	20.273	+8,2%
Ukupno ZB	107.375	111.526	+3,9%
Ukupno EU, Norveška, Švajcarska, Island	2.169.113	2.423.537	+11,7%
Udeo ZB u ukupnom broju dozvola (%)	5,0	4,6	↓

Izvor: EUROSTAT

Broj prvih dozvola izdatih građanima ZB povećao se 2013. ali manje od opšteg povećanja broja izdatih dozvola u EU, Norveškoj, Švajcarskoj i Islandu. Stoga je opalo učešće građana ZB u ukupnom broju zabeleženih stranaca sa dozvolama. Do najvećeg pada došlo je kod državljana Albanije, dok su ostale zemlje u regionu iskusile porast broja zabeleženih stranaca sa dozvolama.

Tabela 1.7. Prve dozvole izdate državljanima ZB za plaćene poslove 2012. i 2013. u EU, Norveškoj, Švajcarskoj i Islandu.

	2012.	2013.	Promena 2012-2013.
Bivša Jugoslovenska Republika Makedonija	1.719	1.325	-22,9%
Albanija	4.001	3.932	-1,7%
Srbija	5.923	5.672	-4,2%
Crna Gora	196	277	+41,3%
BiH	4.851	4.754	-2%
Kosovo*	1.265	1.232	-2,6%
Ukupno ZB	17.955	17.192	-4,2%
Ukupno EU, Norveška, Švajcarska, Island	500.782	554.035	+10,6%
Udeo ZB u ukupnom broju dozvola (%)	3,6	3,1	↓

Izvor: EUROSTAT

Opet, kao što je i opšti trend, dok se broj dozvola za rad izdatih u EU, Norveškoj, Švajcarskoj i Islandu povećao 2013. trend je bio suprotan za zemlje ZB, što je dovelo do smanjenja njihovog učešća u ukupnom broju izdatih dozvola, sa 3,6% 2012. na 3,1% 2013. U relativnom smislu došlo je do značajne promene u Bivšoj Jugoslovenskoj Republici Makedoniji gde je broj izdatih dozvola opao za 22,9%, a u Crnoj Gori porastao za 41,3%.

Tabela 1.8. Prve dozvole izdate državljanima ZB iz razloga školovanja 2012. i 2013. u EU, Norveškoj, Švajcarskoj i Islandu.

	2012.	2013.	Promena 2012-2013.
Bivša Jugoslovenska Republika Makedonija	874	840	-3,9%
Albanija	1.592	1.610	+1,1%
Srbija	2.489	2.596	+4,3%
Crna Gora	302	275	-8,9%
BiH	1.250	1.567	+25,4%
Kosovo*	582	683	+17,4%
Ukupno ZB	7.089	7.571	+6,8%
Ukupno EU, Norveška, Švajcarska, Island	449.047	477.231	+6,3%
Udeo ZB u ukupnom broju dozvola (%)	1,6	1,6	=

Izvor: EUROSTAT

U odnosu na prve dozvole izdate za školovanje, građani ZB su uglavnom pratili trend u EU, Norveškoj, Švajcarskoj i Islandu. Njihovo učešće u ukupnom broju izdatih dozvola ostalo je isto (1,6%), uz manje varijacije među zemljama ZB: najveći porast zabeležen je za BiH i Kosovo*, dok je Bivša Jugoslovenska Republika Makedonija bila jedina zemlja u kojoj je došlo da opadanja broja izdatih dozvola za školovanje.

Tabela 1.9. Prve dozvole izdate građanima ZB iz porodičnih razloga 2012. i 2013. u EU, Norveškoj, Švajcarskoj i Islandu.

	2012.	2013.	Promena 2012-2013.
Bivša Jugoslovenska Republika Makedonija	6.768	6.994	+3,4%
Albanija	21.618	18.632	-13,8%
Srbija	11.436	12.173	+6,4%
Crna Gora	890	920	+3,4%
BiH	7.574	8.564	+13,1%
Kosovo*	11.520	13.271	+15,2%
Ukupno ZB	59.806	60.554	+1,3%

Ukupno EU, Norveška, Švajcarska, Island	700.260	699.961	-0,04%
Udeo ZB u ukupnom broju dozvola (%)	8,5	8,7	↑

Izvor: EUROSTAT

Dok je broj prvih dozvola za privremeni boravak izdatih iz porodičnih razloga opao za 300 u celoj EU, Norveškoj, Švajcarskoj i Islandu, građani zemalja ZB dobili su 750 više istih dozvola nego 2012. Međutim, dok su ostale zemlje imale umereni porast, državljani Albanije su iskusili značajan pad.

Državljanima Albanije beleže trend još jedne vrste migracija – povratak iz EU u okviru sporazuma o readmisiji ali u suprotnom smeru. Podaci o ovom trendu predstavljeni su niže u tekstu.

Povratak državljanima ZB iz zemalja EU u okviru sporazuma o readmisiji

Broj osoba koje su se vratile iz zemalja EU u skladu sa sporazumima o readmisiji znatno je smanjen tokom istog perioda (sa preko 65.000 na oko 28.000). Ovaj veliki pad uzrokovan je viznom liberalizacijom za albanske državljane koji su činili najveći procenat ilegalno prisutnih migranata u EU do 2013. Osim albanskih povratnika, građani Srbije i Kosova* takođe predstavljaju veliki procenat ukupnog broja povratnika.

Tabela 2.22: Povratnici koji su se vratili iz EU u zemlje ZB u skladu sa sporazumima o readmisiji, 2009-2013.

	2009.	2010.	2011.	2012.	2013.	2012-2013.
Bivša Jugoslovenska Republika Makedonija	-	837	1267	796	-	
Albanija	65.484	52.917	14.635	14.928	20.019	+34,1%
Srbija	-	4.434	5.150	6.740	7.516	+11,5%
Crna Gora	137	106	91	135	125	-7,4%
BiH	88	99	81	185	209	+13%
Kosovo*	-	5.198	4.488	4.187	5.115	+22,2%
Ukupno	65.754	63.639	25.766	27.233	32.899	+20,8%

Izvor: Ministarstva unutrašnjih poslova/sigurnosti svake od zemalja

Najveći procenat povratnika u skladu sa sporazumima o readmisiji vraćen je iz Grčke a drugi po redu iz Nemačke. To je uzrokovano visokom stopom iregularne emigracije iz Albanije u Grčku koja je zabeležena pre vizne liberalizacije krajem 2010.

Tabela 2.23: Povratnici u odnosu na zemlju iz koje su se vratili, 2013⁴.

Zemlja iz koje su se vratili	Broj povratnika	%
Grčka	14.538	52,0
Nemačka	2.629	9,4
Švajcarska	1.644	5,9
Italija	1.268	4,5
Francuska	1.194	4,3
Švedska	1.015	3,6
Belgija	868	3,1
Austrija	711	2,5
Velika Britanija	671	2,4
Mađarska	544	1,9
Drugo	2.878	10,3
Ukupno	27.963	100

Izvor: Ministarstva unutrašnjih poslova/sigurnosti svake od zemalja

Strelice na sledećem grafikonu predstavljaju za svaku zemlju ZB dve zemlje iz koje je najviše njenih državljana vraćeno. Kao i sa migrantima udaljenim iz ZB u zemlje porekla, strelice koje predstavljaju povratak migranata u ZB iz EU i drugih evropskih zemalja ukazuju na jugoistočni pravac ovog kretanja. U slučaju pet od šest zemalja ZB, zemlja iz koje se najveći broj migranata vraća je Nemačka. Osim Nemačke, Švedska i Švajcarska takođe vraćaju veliki broj migranata u ZB. Faktor koji objašnjava visoku stopu povratka migranata iz Nemačke, osim velikog broja migranata iz ZB koji nezakonito u njoj borave, jeste činjenica da Nemačka ima protokole o primeni potpisanih sporazuma o readmisiji sa većinom zemalja ZB. Pored toga, postoje dokazi da nemačka administracija strogo poštuje sporazume o readmisiji.

Slika 1.13: Povratnici u zemlje ZB u skladu sa sporazumima o readmisiji, dve najčešće zemlje povratka 2013.

⁴ Data for Former Yugoslav Republic of Macedonia are missing.

Izvor: Ministarstva unutrašnjih poslova/sigurnosti svake od zemalja

Napomena: Trend za Bivšu Jugoslavensku Republiku Makedoniju zasnovan je na podacima iz 2012.

* * *

Predstavljeni podaci pokazuju da postoji blago povećanje intenziteta toka regularnih migracija unutar regiona ZB, ka regionu, kao i iz regiona ka EU i drugim evropskim zemljama. Do trajnog nastanjenja u zemljama ZB, kao što je dobijanje državljanstva, najviše dolazi između zemalja u regionu. Isto je sa privremenim dozvolama, osim što ovde strani državljani imaju veći udeo, oko 1/5 2013. (uglavnom Rusi i

Turci). Srbija je centar regionalnih migracija u odnosu na rad, školovanje i spajanje porodice i stoga ona postavlja ton ovoj vrsti migracija u čitavom regionu. Međutim, Srbija je zemlja sa sedam miliona stanovnika, dok je broj stanovnika u Crnoj Gori skoro deset puta manji (oko 750.000), a znatno doprinosi regionalnim tokovima migracija sa visokim brojevima, kako dozvola boravka (privremenog i stalnog) tako i dobijenih državljanstava. To ne menja značajno sastav migracionih talasa: građani ZB preovlađuju u sva 3 tipa migracija (privremeni boravak, stalni boravak, državljanstvo), a prisustvo regionalne mobilnosti je veliko samo među nosiocima dozvola za privremeni boravak. Ovde su najčešći građani Rusije, Kine i Turske, koji imaju dozvole uglavnom u svrhu rada i zapošljavanja u regionu ZB. Činjenica da mnogi građani iz susednih zemalja (pre svega BiH i Hrvatske) dobijaju državljanstvo Srbije pokazuje da region još uvek prolazi kroz proces etničke konsolidacije država nakon ratova devedesetih godina dvadesetog veka. S druge strane, građani Srbije i BiH su vlasnici kuća i/ili rade tokom turističke sezone u Crnoj Gori, što utiče na celokupne migracione trendove u regionu.

Nakon što su Albanija i Kosovo* usvojili zakone o strancima 2013, sve zemlje regiona ZB imaju postavljen osnovni zakonski okvir za regulisanje boravka, rada i školovanja stranaca. Neke zemlje su otišle korak dalje i donele posebne zakone ili podzakonska akta kojima se uređuje rad i zapošljavanje stranih državljana (BiH, Bivša Jugoslovenska Republika Makedonija, Crna Gora i Srbija), a neke su čak izradile pravilnike i/ili administrativne procedure koje postavljaju kvote za zapošljavanje stranih državljana i detaljnije regulišu njihov radni status (BiH, Srbija). Zemlje ZB su u procesu usklađivanja svojih zakona o strancima sa Uredbom EU 862/2007 o statističkim podacima o međunarodnim migracijama, a samo je BiH završila ovaj proces.

U pogledu boravka stranih državljana u zemljama ZB u svrhu školovanja i naučno-istraživačkog rada i spajanja porodice, njega uređuju isti opšti zakoni o strancima. U Srbiji su neki detalji odobrenja nastanjenja u svrhu školovanja takođe regulisani Zakonom o osnovama sistema vaspitanja i obrazovanja, a neka pitanja koja se odnose na izdavanje dozvola za boravak u svrhu spajanja porodice posebnim pravilnikom.

Migracije državljana ZB ka EU, Norveškoj, Švajcarskoj i Islandu su većeg obima od migracija ka regionu i unutar njega. Osim tranzitnih i turističkih viza preko sto hiljada lica je dobilo dozvole za privremeni boravak 2013. uglavnom iz porodičnih razloga. To pokazuje da je region tesno povezan sa EU. Obrazac redovnih kratkoročnih boravaka državljana ZB u EU, Norveškoj, Švajcarskoj i Islandu polako se menja. Broj izdatih prvih dozvola za privremeni boravak je porastao od 2009. do 2013. godine, ali manje od ukupnog povećanja broja odobrenih dozvola u EU, Norveškoj, Švajcarskoj i Islandu. Istovremeno, manje građana ZB boravi u EU, Norveškoj, Švajcarskoj i Islandu u svrhu rada, a više boravi iz porodičnih razloga. S druge strane, kao što će biti predstavljeno u sledećem poglavlju, broj onih koji pokušavaju da ostanu u EU, Norveškoj, Švajcarskoj i Islandu putem zahteva za azil sve je veći tokom godina, i čini veliki udeo u ukupnom broju zahteva za azil u ovim zemljama.

3. MAPIRANJE TOKOVA IREGULARNIH MIGRACIJA I TRAŽILACA AZILA

Pitanje iregularnih migracija kroz region Zapadnog Balkana posebno je osetljivo imajući u vidu konflikte u relativno bliskoj prošlosti i kompleksne procese formiranja nezavisnih država, kao i tranziciju sa socijalističkih autoritarnih sistema na demokratske. Ovi procesi takođe podrazumevaju pitanja granica, sveobuhvatno pitanje državljanstva i etniciteta, kompleksne procese izgradnje institucija i uspostavljanje novih osnova za saradnju u okviru regiona. Iregularne migracije se često odvijaju u kombinaciji sa regularnim migracijama, npr. kada migranti legalno uđu u zemlju i ostanu duže nego što lokalni zakoni dozvoljavaju, ili, u obrnutom redosledu, kada pređu granicu ilegalno a zatim legalno zatraže međunarodnu zaštitu. Zato ćemo nakon glavnih oblika iregularnih migracija predstaviti trendove u odnosu na traženje azila, kako u regionu ZB tako i od strane državljana ZB u EU, Norveškoj, Švajcarskoj i Islandu.

Page | 28

Povećanje iregularnih tokova migranata kroz teritoriju Zapadnog Balkana već je utvrđena činjenica (FRONTEX 2011, 2012, 2013, 2014). FRONTEX izveštaji ukazuju na to da veći broj stanovnika Avganistana, Pakistana, Sirije i zemalja Zapadne i Severne Afrike dolazi u region ZB iz Grčke i Bugarske prolazi kroz ZB krećući se ka EU. Ruta Zapadnog Balkana postala je još privlačnija tokom 2011. obzirom da je postalo teže uspešno napustiti Grčku trajektom ili avionom i otići direktno u druge šengenske zemlje. Procenjeno je da je potrebno manje vremena za ponovni ulazak u šengensku oblast kroz Zapadni Balkan nego kroz Bugarsku i Rumuniju. Stoga najveći broj iregularnih migranata koji se odlučuju za ovu rutu pokušava iz Srbije da pređe u Mađarsku; manji procenat se odlučuje za ulazak u Hrvatsku nakon Srbije; dok se ostali odlučuju za rutu kroz Albaniju, Crnu Goru i Hrvatsku (FRONTEX, 2012:23). Balkanska ruta, trenutno značajna ruta za iregularne migracije iz Azije i Afrike u EU, predstavljaju veliko opterećenje na zemlje ZB koje su već suočene sa problemima usporenog razvoja, slabih sistema socijalne zaštite i ograničenih institucionalnih kapaciteta. Međutim, kako dodatne analize pokazuju, veliki deo iregularnih migracija je međuregionalan, obzirom da se migracioni tokovi uglavnom odvijaju između zemalja ZB.

Iregularne migracije obuhvataju migracije koje se dešavaju izvan uspostavljenih pravila i procedura kojima se reguliše međunarodno kretanje ljudi zemalja porekla, tranzita i cilja (IOM, 2011). Ilegalni ulazak i ilegalni boravak u zemlji najčešći su oblici iregularnih migracija. Oni obuhvataju različite metode iregularnog kretanja u rasponu od „manjih“ kršenja administrativnih pravila (kao što je isticanje vize) do ozbiljnijih organizovanih kršenja, kao što je korišćenje lažnih dokumenata, krijumčarenje migranata ili trgovina ljudima. U većini zemalja poslednja navedena kršenja predstavljaju krivična dela.

Nadležni državni organi u regionu su (uz pomoć EU i međunarodnih organizacija) preduzeli brojne mere radi unapređenja kapaciteta za upravljanje migracijama i posebno radi rešavanja pitanja iregularnih migracija, u smislu izrade pravnog, institucionalnog i strateškog okvira u svakoj zemlji. Pored toga, takođe su uloženi napor da se razvije prekogranična i međunarodna saradnja.

U narednim poglavljima biće predstavljena trenutna situacija po pitanju iregularnih ulazaka i boravaka, tokova izbeglica i azilanata, povratka građana ZB prema ugovorima o readmisiji, kao i situacija sa trgovinom ljudima u regionu. Kao i kod regularnih migracija, za svaki aspekt iregularnih migracija takođe ćemo ukratko opisati normativni, institucionalni i strateški okvir koji se odnosi na iregularne migracije da bi postavili osnov za posmatranje trendova i načina na koji ovi okviri utiču na iregularne migracije širom regiona ZB. Takva kontekstualna analiza je neophodna, obzirom da se podaci o migracijama i trendovi definišu i prikupljaju u skladu sa ovim okvirima, a praćenje procesa je izrazito normativno kontekstualizovano. Stoga, na početku svakog poglavlja, biće ukazano na neke ključne zajedničke tačke u odnosu na pravne definicije, institucionalne odgovornosti i strateški pravac.⁵

3.1. NEZAKONIT ULAZAK I BORAVAK

Zakonodavni, institucionalni i strateški okvir

Ključni zakoni kojima se reguliše nezakonit ulazak i zadržavanje stranaca u zemljama ZB, kao i krijumčarenje migranata, pokazuju određenu uniformnost između zemalja ZB. Sve zemlje u regionu ZB donele su i revidirale tri vrste nadležnih zakona: zakone koji se odnose na strance, zakone koji uređuju kontrolu državne granice i zakone koji prilagođavaju određene članke krivičnog zakonika da bi definisali krijumčarenje migranata kao krivično delo i odredili kaznu. U većini slučajeva, elementi „nedozvoljenog prelaženja granice“ odnosno „nezakonitog ulaska“ eksplicitno su definisani u zemljama na sličan način (bilo u okviru zakona o kontroli državne granice i/ili u zakonima o strancima).

Tabela 2.1: Ključni zakoni koji definišu i regulišu ilegalan ulazak, ilegalan boravak i krijumčarenje migranata.

Bivša Jugoslovenska Republika Makedonija	Zakon o strancima; Zakon o nadzoru državne granice; Krivični zakonik
Albanija	Zakon o kontroli i nadzoru državne granice; Zakon o strancima; Krivični zakonik Republike Albanije
Srbija	Zakon o strancima; Zakon o zaštiti državne granice; Krivični zakonik
Crna Gora	Zakon o nadzoru državne granice; Zakon o strancima; Krivični zakonik
BiH	Zakon o graničnoj kontroli; Zakon o kretanju i boravku stranaca i azilu; Krivični zakonik

⁵ Detaljnija analiza pravnog i institucionalnog okvira za upravljanje migracijama u regionu ZB nalazi se u novijoj studiji koju je sproveo MARRI (2012), kao i u Migracionim profilima koje izrađuju neke zemlje ZB na godišnjem nivou.

Kosovo*	Zakon o strancima; Zakon o kontroli i nadzoru državne granice; Krivični zakonik
----------------	---

U pogledu termina „nezakonit ulazak“ ima puno zajedničkog u pravnim definicijama zemalja u regionu. Neke od njih obuhvataju:

Page | 30

- prelazak ili pokušaj prelaska državne granice izvan zvaničnog graničnog prelaza;
- prelazak ili pokušaj prelaska državne granice izvan radnog vremena graničnog prelaza;
- izbegavanje ili pokušavanje izbegavanja policijskog službenika granične policije;
- korišćenje nevažeće, nepropisne ili lažne putne isprave;
- davanje neistinitih podataka graničnoj policiji;
- ulazak u zemlju nakon nametnute važeće zabrane.

Zajednički elementi pravnih definicija „nezakonitog boravka“ u različitim zemljama obuhvataju kršenje propisa koji se odnose na prelazak državne granice (ulazak ili izlazak), prekoračenje vize, nemanje odgovarajuće dozvole za boravak i boravak nakon isteka statusa međunarodne zaštite odnosno odluke da se takav status neodobri. U tom pogledu, ima više različitih zakonskih odredbi koje se odnose na osnov nezakonitog boravka, kao i na povezane kaznene mere (uključujući i otkaz boravka, udaljenje, proterivanje i drugo).

U pogledu pravne definicije krijumčarenja migranata sve zemlje definišu ovaj oblik organizovanih neregularnih migracija u svojim krivičnim zakonicima na relativno sličan način u skladu sa Protokolom UN protiv krijumčarenja migranata kopnom, morem i vazduhom.⁶

Zemlje u regionu prenose primarnu odgovornost za upravljanje nezakonitim ulaskom, nezakonitim boravkom i krijumčarenjem migranata na Ministarstvo unutrašnjih poslova (MUP) ili Ministarstvo sigurnosti (u slučaju BiH). Odgovornosti su često podeljene između nekoliko odeljenja/odseka u okviru svakog nadležnog ministarstva. To zahteva postojanje određenih aranžmana između više odeljenja.

Tabela 2.2: Ključne institucije za upravljanje nezakonitim ulaskom, nezakonitim boravkom i krijumčarenjem migranata.

Bivša Jugoslovenska Republika Makedonija	MUP – Sektor za granične poslove, Jedinica za borbu protiv trgovine ljudima i krijumčarenja migranata; Nacionalni koordinacioni centar za upravljanje granicama
Albanija	MUP – Državna policija – Odeljenje za granice i migracije
Srbija	MUP – Uprava granične policije

⁶ Srbija, BiH, Crna Gora i Albanija potpisale su Protokol UN protiv krijumčarenja migranata kopnom, morem i vazduhom koji dopunjuje Konvenciju Ujedinjenih nacija protiv transnacionalnog organizovanog kriminala iz 2000.

Crna Gora	MUP – Sektor granične policije
BiH	Granična policija, Služba za poslove sa strancima i Državna agencija za istrage i zaštitu
Kosovo*	MUP – Uprava za migracije i strance

Konačno, sve zemlje u regionu su donele ključne strateške dokumente koji definišu prioritete, osnovne ciljeve i mere u oblasti upravljanja iregularnim migracijama i nezakonitim boravkom.

Tabela 2.3: Ključne strategije za upravljanje nezakonitim ulaskom, nezakonitim boravkom i krijumčarenjem migranata.

Bivša Jugoslovenska Republika Makedonija	Rezolucija o politici migracija 2008-2013; Nacionalni akcioni plan za razvoj uspostavljenog sistema za integrisano upravljanje granicama u periodu 2010-2014; Nacionalna strategija i akcioni plan za borbu protiv trgovine ljudima i ilegalnih migracija 2013-2016.
Albanija	Strategija i Akcioni plan integrisanog upravljanja granicama
Srbija	Strategija suprotstavljanja ilegalnim migracijama u Republici Srbiji za period 2009-2014; Strategija integrisanog upravljanja granicom u Republici Srbiji; Strategija za upravljanje migracijama i Akcioni plan 2011-2012.
Crna Gora	Strategija za integrisano upravljanje migracijama; Strategija integrisanog upravljanja granicom 2013-2016.
BiH	Strategija u oblasti migracija i azila i Akcioni plan za period 2012-2015; Strategija integrisanog upravljanja granicama i Akcioni plan
Kosovo*	Državna strategija o migracijama i Akcioni plan 2013-2018; Nacionalna strategija Republike Kosovo o integrisanom upravljanju granicama

Sva ova strateška dokumenta navode mere za borbu protiv iregularnih migracija. Ove mere su prvenstveno usmerene na unapređenje zakonskog i institucionalnog okvira za upravljanje iregularnim migracijama; jačanje kapaciteta nadležnih institucija, agencija i organizacija (najčešće uprava u okviru ministarstva unutrašnjih poslova ili bezbednosti) i obuhvataju održavanje obuka u skladu sa standardima EU; poboljšanje opreme, sredstava i prostorija potrebnih za borbu protiv iregularnih migracija; kao i pružanje odgovarajućih usluga različitim kategorijama migranata. Međutim, u većini zemalja ZB, izrađena strateška dokumenta često su suviše opšta i ne sadrže dovoljno detalja u definicijama određenih mera. Pored toga, sprovođenje takvih strategija se niti prati niti evaluira redovno.

Situacija i trendovi

Situacija i trendovi kod nezakonitog ulaska i nezakonitog boravka stranaca posmatraće se kroz sledeće podatke:

Page | 32

- zabrane ulaska u zemlju na graničnom prelazu (u EU se koristi kao indikator sprovođenja imigracionog zakona);
- nedozvoljene ulaske, uključujući i nedozvoljen prelazak granice, preko „zelene linije“, migrante uhvaćene u zemlji nakon nezakonitog ulaska i migrante uhvaćene u pokušaju nezakonitog izlaska iz zemlje;
- mere preduzete protiv stranaca nakon otkrivanja nedozvoljenog prisustva u zemljama ZB (uključujući i prisustva koje je rezultiralo proterivanjem, povratkom na osnovu sporazuma o readmisiji i drugim merama).

Zabrana ulaska

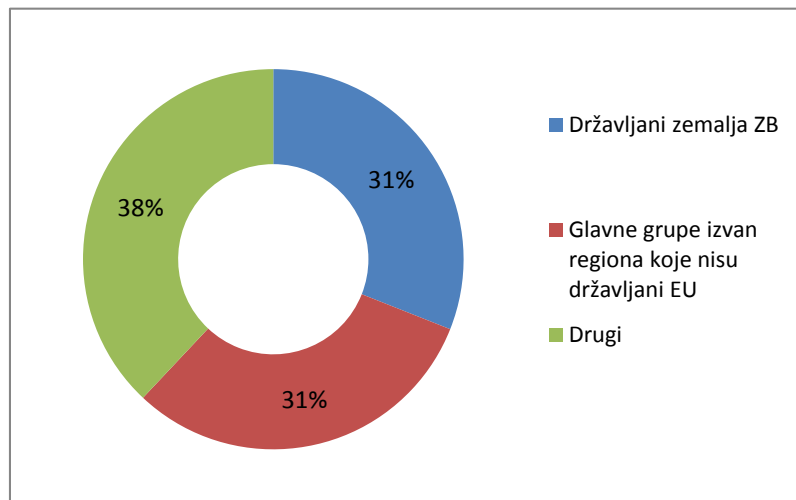
Grupisani podaci na regionalnom nivou ukazuju na značajan pad broja ljudi kojima je zabranjen ulaz u jednu od zemalja ZB sa 34.413 2009.⁷ na 16.089 2013. (tabela A2.1 u Aneksu)

Statistički podaci o državljanstvu lica kojima je zabranjen ulazak na granicama ZB ukazuju na najveći procenat građana ZB u ukupnom broju onih kojima je zabranjen ulazak. Od preko 50 državljanstava prisutnih na spiskovima zabranjenog ulaska, 6 zemalja ZB pokrivaju skoro jednu trećinu svih zabrana.

Slika 2.1: Grupe državljana kojima je zabranjen ulazak u zemlje ZB 2013.⁸

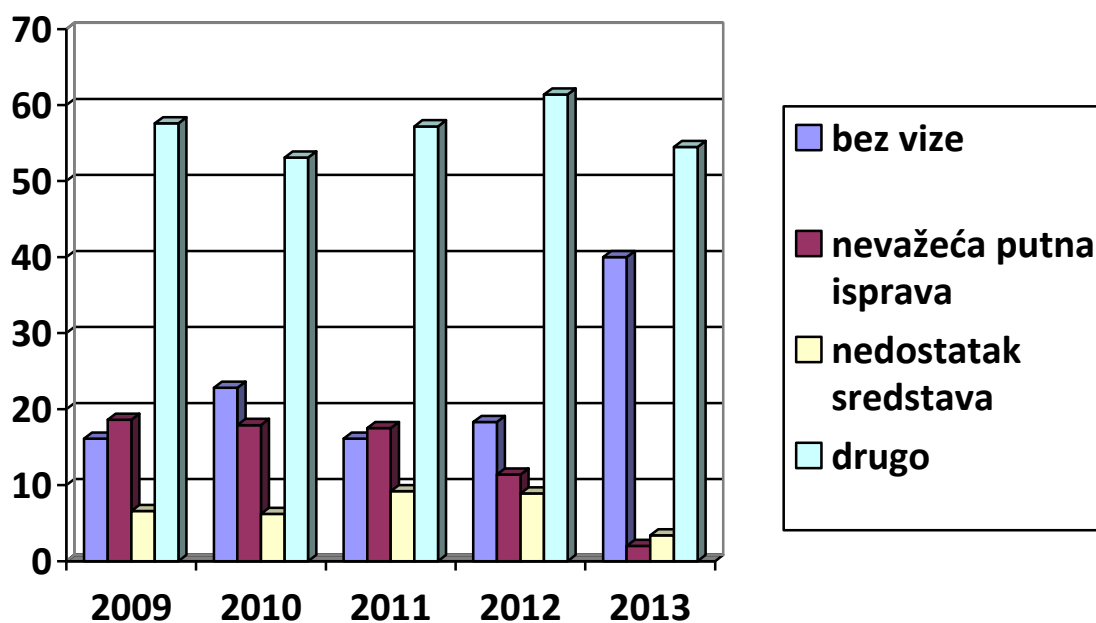
⁷ Podaci predstavljeni u FRONTEX izveštaju ukazuju na 61.181 zabranu ulaska 2009. ali ovi podaci takođe uključuju i pokušaje između zemalja ZB i država članica EU.

⁸ Važno je naglasiti da ovi statistički podaci nisu u potpunosti precizni. Kategorija „drugi“ (koja je već predefinisana u izvornim podacima dobijenim od institucija) obuhvata državljane EU, ali i one državljane trećih zemalja izvan EU i ZB koji su predstavljeni u veoma malom broju. Da su ova državljanstva predstavljena u većem broju ona bi već bila klasifikovana u „glavne grupe izvan regiona koje nisu državljani EU“. To znači da bi sa preciznijim podacima kategorija „drugi“ bila nešto manja, a kategorija „glavne grupe izvan regiona koje nisu državljani EU“ nešto veća.

Najčešći razlozi za zabranu ulaska predstavljaju nevažeće putne isprave (oštećene, istekle, itd) i nedostatak vize odnosno neke druge odgovarajuće dozvole boravka (Tabela A2.2 u Aneksu).

Slika 2.2. Razlozi za zabranu ulaska u zemlje ZB, 2009-2013.

Kada se obrati pažnja na pet najbrojnijih nacionalnosti među zabranama 2013, treba napomenuti da oko jedne petine svih lica kojima je zabranjen ulazak u neku od zemalja ZB čine državljani BiH. Za njima slede građani Albanije, Kosova*, Turske i Srbije.

Tabela 2.4: Pet najbrojnijih nacionalnosti kojima je zabranjen ulazak u bilo koju od zemalja ZB 2013. prema državljanstvu

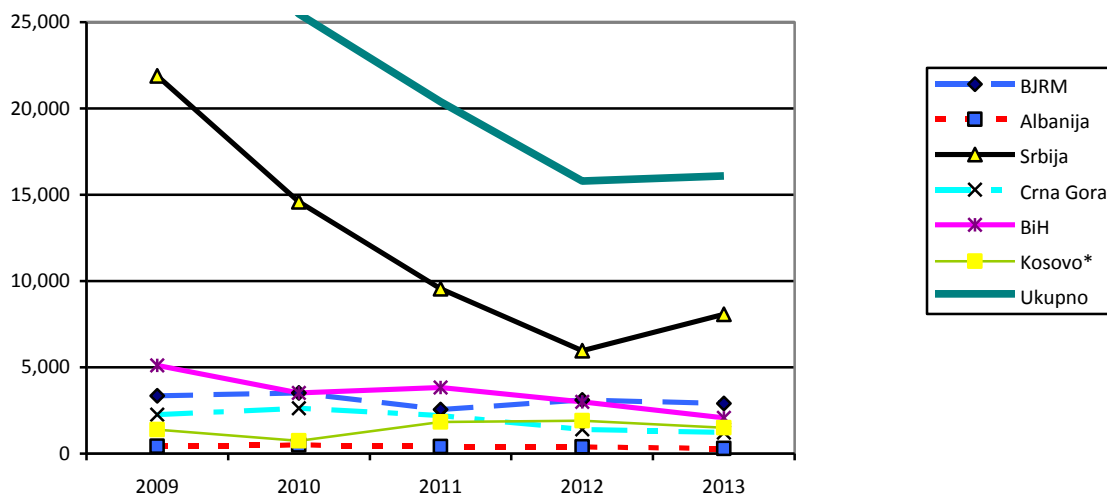
Državljanstvo	Broj ljudi	% ukupnog broja zabrana
Albanija	1.264	7,9
Kosovo*	1.215	7,6
Turska	1.065	6,6
BiH	1.330	8,3
Srbija	822	5,1
Drugo	10.383	64,5
Ukupno	16.089	100

Page | 34

Izvor: Ministarstva unutrašnjih poslova svake od zemalja, Granična policija za BiH

Ako se posmatraju statistički podaci o zabrani ulaska, postoje velike razlike između zemalja ZB. Najveći broj slučajeva zabeležen je u Srbiji i BiH, tokom čitavog perioda od pet godina (60.069 u Srbiji i 15.430 u BiH), dok je najniži broj zabeležen u Albaniji (2.030).

Slika 2.3: Zabrana ulaska u zemljama u regionu ZB, 2009, 2010, 2011, 2012 i 2013.

Izvor: Ministarstva unutrašnjih poslova svake od zemalja, Granična policija za BiH.

Dostupni podaci ne daju uvid u razloge koji stoje u osnovi ove razlike između Albanije s jedne strane i BiH i Srbije s druge. Međutim, kada se ovi podaci uporede sa podacima o nedozvoljenom ulasku (na „zelenim linijama“, na graničnim prelazima ili o uhvaćenim migrantima u zemlji zbog nedozvoljenog ulaska), onda bi se moglo pretpostaviti da je deo razlike posledica promene puteva iregularnih migracija državljana trećih zemalja izvan regiona preko „zelenih linija“.

Kada se statistički podaci o zabrani ulaska posmatraju u odnosu na državljanstvo, postaje očigledno da većinu zabrana ulaska čine građani susjednih zemalja (osim u slučaju Srbije i Albanije) uz veliki broj zabrana izdatih turskim državljanima.

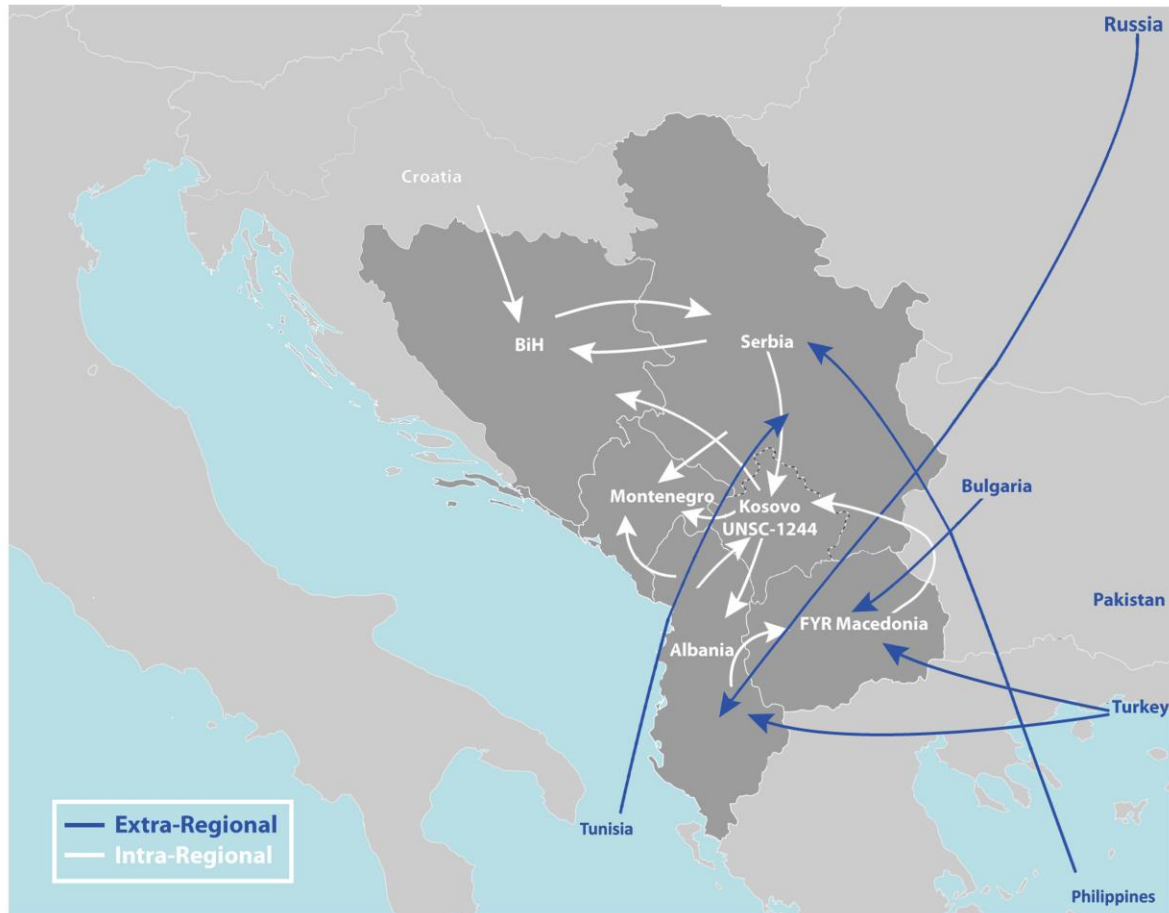
Tabela 2.5: Tri osnovne grupe državljanina kojima je zabranjen ulaz u zemlje ZB, po zemlji, 2013.

	Najučestalija grupa	Druga grupa po učestalosti	Treća grupa po učestalosti
Bivša Jugoslovenska Republika Makedonija	Albanija	Turska	Bugarska
Albanija	Turska	Kosovo	Rusija/Meksiko ⁹
Kosovo*	Srbija	Albanija	Bivša Jugoslovenska Republika Makedonija
Srbija	BiH	Tunis	Filipini
Crna Gora	Kosovo*	Albanija	Srbija
BiH	Kosovo*	Hrvatska	Srbija

Izvor: Ministarstva unutrašnjih poslova svake od zemalja, Granična policija za BiH

Slika 2.4: Kretanja ljudi kojima je zabranjen ulazak u zemlje ZB – tri najbrojnije grupe državljanstava za svaku zemlju, 2013.

⁹ Jednak broj ljudi sa državljanstvom Rusije i Meksika je dobio zabranu (11).

Izvor: Ministarstva unutrašnjih poslova svake od zemalja, Granična policija za BiH

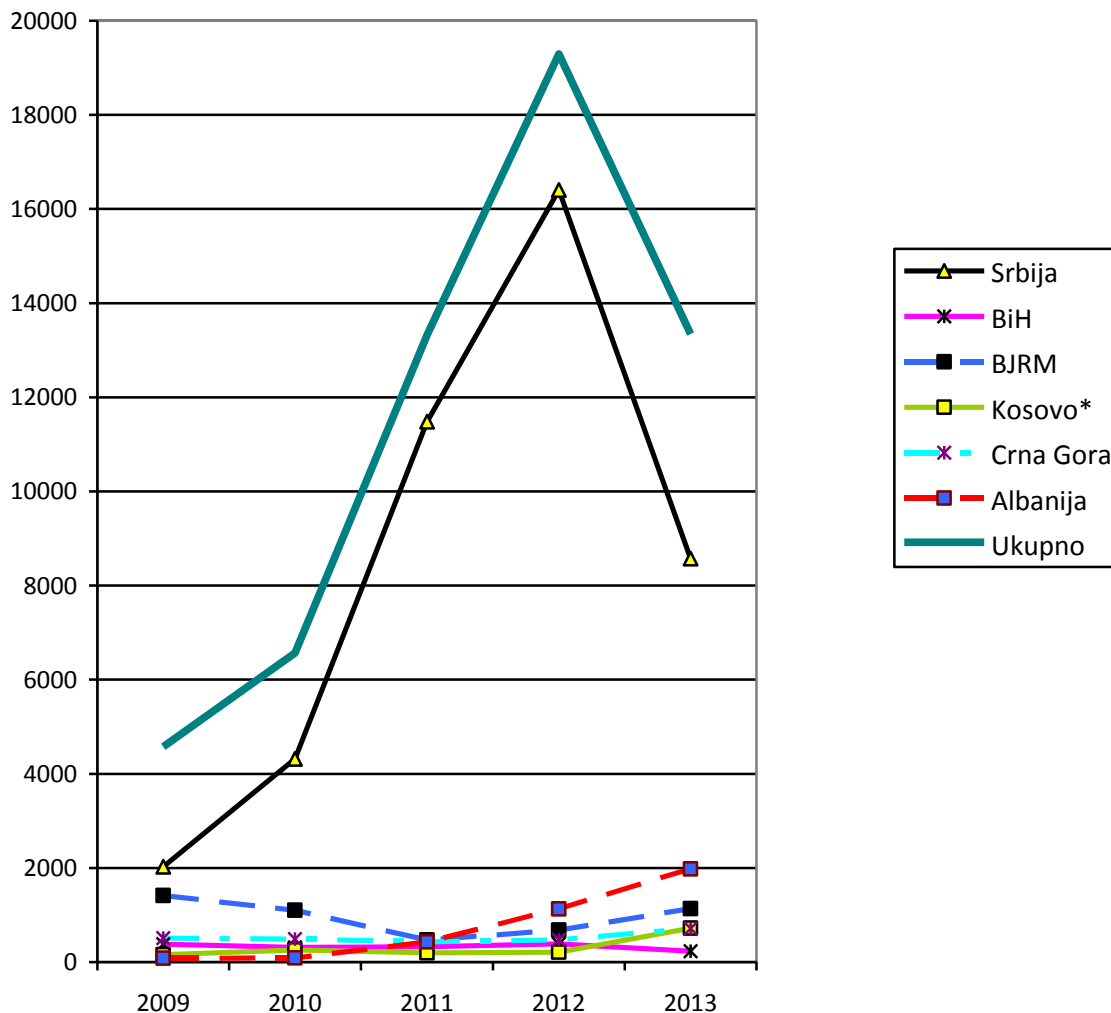
Neka objašnjenja razloga za odbijanje ulaska između susjednih zemalja dobijena su kroz kvalitativne ankete službenika granične kontrole, sprovedene 2012. U slučaju BiH, ispitanici su ukazali da građani susjednih zemalja (npr. Hrvatske i Srbije) koji žive blizu granice često posедуju imovinu i/ili imaju rođake u BiH i, zbog učestalosti prelazaka, često zaborave lične karte ili putne isprave i zbog toga im je zabranjen ulazak. To je jedan važan uzrok zbog kojeg BiH ostaje u vrhu zabrana ulaska. U drugim zemljama, kao što je Bivša Jugoslovenska Republika Makedonija, objašnjenja su drugačija. U Bivšoj Jugoslovenskoj Republici Makedoniji, najveći deo zabrana ulaska pripisuje se zabranama albanskim državljanima koji već imaju istoriju iregularnih migracija kroz Bivšu Jugoslovensku Republiku Makedoniju.

Pomenuta objašnjenja pokrivaju samo deo velikog udela intraregionalnih migracija prikazanih na mapi niže. Osim građana zemalja ZB, podaci ukazuju na veliko prisustvo turskih državljana među licima kojima je zabranjen ulazak na granicama ZB.

Nezakonit ulazak

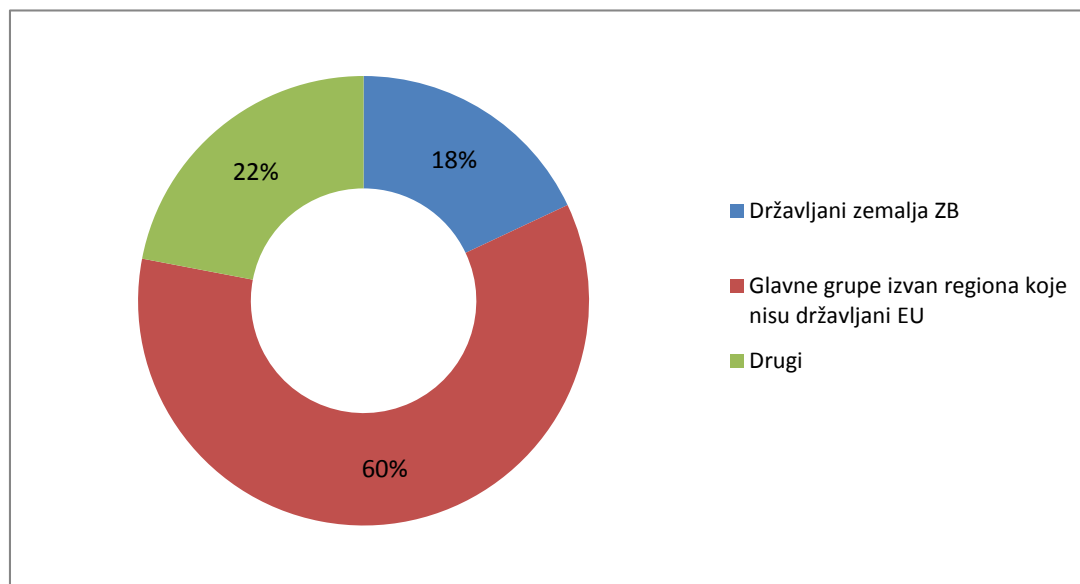
Podaci o nezakonitom ulasku zvanično se evidentiraju na nekoliko načina, u zavisnosti od toga gde je došlo do otkrivanja. Ovi podaci obuhvataju podatke o licima koja su uhvaćena na graničnim prelazima, na „zelenim linijama“, u zemlji i na izlasku iz zemlje. Iz podataka predstavljenih u tabeli niže može se primetiti da se ukupan broj uhvaćenih lica zbog nezakonitog ulaska znatno povećao tokom perioda 2009-2013. (Tabela A2.3 u Aneksu) Povećanje se može uglavnom pripisati povećanju broja uhvaćenih lica u Srbiji i Albaniji. Uzrok značajnog pada broja uhvaćenih lica zbog nezakonitog ulaska u Bivšu Jugoslovensku Republiku Makedoniju 2011. jeste vizna liberalizacija za albanske državljane – pre vizne liberalizacije veliki broj albanskih građana ilegalno je prolazio kroz Bivšu Jugoslovensku Republiku Makedoniju na putu ka Grčkoj.

Slika 2.5: Registrovani nezakoniti ulasci u zemljama ZB 2009, 2010, 2011, 2012 i 2013.

Podaci o državljanstvu lica otkrivenih kako nezakonito prelaze granicu dostupni su za sve zemlje osim za Albaniju. Prema ovim podacima, državljani trećih zemalja izvan regiona ZB predstavljaju najveći deo migranata otkrivenih u nezakonitom prelasku granice.¹⁰

Slika 2.6: Osobe uhvaćene prilikom nezakonitog ulaska u zemlje ZB 2013.

Izvor: Ministarstva unutrašnjih poslova svake od zemalja, Granična policija za BiH.

Napomena: Podaci razvrstani prema državljanstvu nisu dostupni za Kosovo*.

Podaci razvrstani prema državljanstvu ukazuju na to da su preko trećine otkrivenih lica državljani Avganistana, praćeni građanima BiH a zatim Pakistana.

Tabela 2.6: Glavne registrovane grupe državljanstava pri ilegalnom ulasku u zemlje ZB 2013.

Deset najbrojnijih grupa državljanstava u nezakonitom ulasku		
Državljanstvo	Br.	%
Pakistan	1.952	17,2
Avganistan	1.782	15,7
Sirija	1.466	12,9
Albanija	1.111	9,8
Kosovo*	628	5,5
Mali	368	3,2
Alžir	364	3,2
Somalija	315	2,8
Bangladeš	262	2,3
Eritreja	262	2,3
Drugo/nepoznato	2.857	25,1
Ukupno	11.367*	100

Izvor: Ministarstva unutrašnjih poslova svake od zemalja, Granična policija za BiH

*Razvrstavanje po državljanstvu nije dostupno za Albaniju.

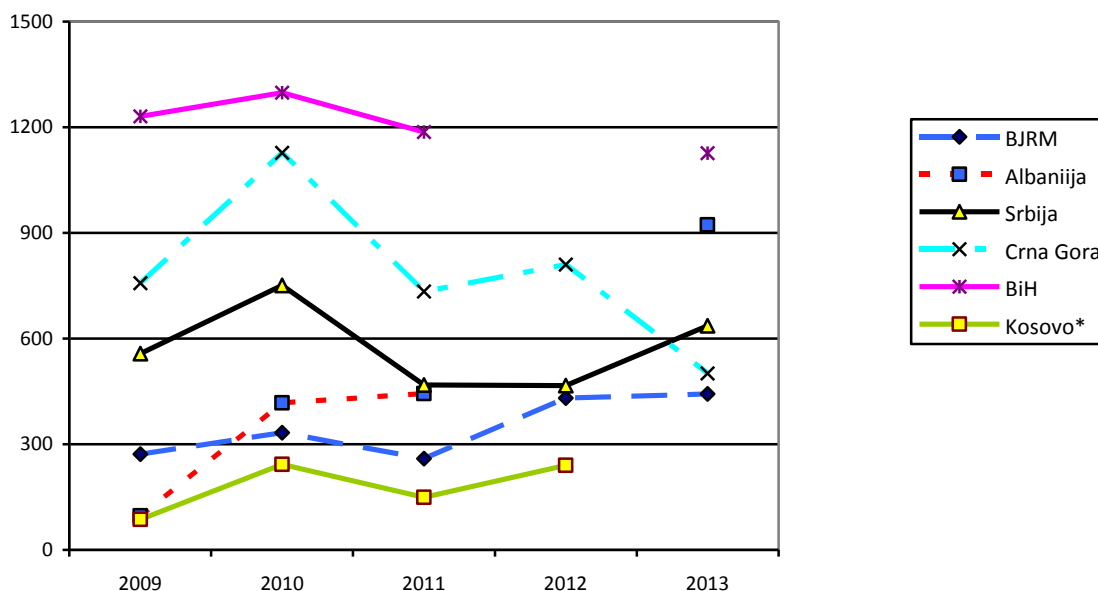
¹⁰ Ovde se radi o istom problemu sa preciznošću statističkih podataka objašnjenom u fusnoti 4.

Ilegalni boravak

Podatke o ilegalnom boravku je teško pratiti na potpuno dosledan način, zbog razlika u definiciji „ilegalnog boravka“ između zemalja ZB. Ove razlike se posledično vide kroz statističke podatke. Način na koji zemlje definišu i beleže određene oblike nezakonitog boravka i mere nametnute strancima koji su ilegalno prisutni u zemlji, stvara konfuziju prilikom pokušaja dobijanja sistematskih podataka. Neke zemlje nazivaju slične mehanizme za odgovor na nezakonit boravkom na različit način (na primer, koristi se „otkaz boravka“, „opoziv boravka“ i „prestanak boravka“). U drugim slučajevima, zemlje koriste jedan termin koji znači nekoliko različitih stvari. Na primer termin „proterivanje“ se u BiH definiše kao zaštitna mera udaljenja stranca u slučaju nedozvoljenog boravka, a u Srbiji se termin „proterivanje“ koristi za strance koji se smatraju pretnjom po bezbednost. Stoga, grupisanje podataka o nezakonitom boravku treba obavljati pažljivo. Ovde su ovi podaci predstavljeni kroz statistiku o nezakonitom boravku, otkazu/prestanku boravka/nastanjenja, o licima kojima je izdata mera zaštite udaljenja i o licima kojima je izdata mera bezbednosti proterivanja.

Broj stranaca koji su pronađeni da ilegalno borave u zemljama ZB neznatno se promenio tokom posmatranog perioda, kroz porast sa 2.999 2009. na 3.269 lica 2013. Teško je analizirati državljanstvo lica koja su otkrivena kako ilegalno borave u zemljama ZB obzirom da podaci za Kosovo* nisu dostupni za 2013, a za Albaniju i BiH koje čine 60% takvih slučajeva 2013. razvrstavanje po državljanstvu nije moguće.

Ako se posmatra statistika o ilegalnom boravku između zemalja u regionu, ona ukazuje na porast broja stranaca koji ilegalno borave u Albaniji, Bivšoj Jugoslovenskoj Republici Makedoniji i Srbiji (Tabela A2.4 u Aneksu).

Slika 2.7. Otkriveni ilegalno prisutni stranci u zemljama ZB 2009, 2010, 2011, 2012.¹¹ i 2013.

Podaci o otkazu boravka takođe ukazuju na veliko povećanje tokom petogodišnjeg perioda posmatranja: sa 2.076 2009. na 5.862 2013. Sledeća tabela pokazuje da je ovo povećanje prvenstveno uzrokovano povećanjem broja ilegalno prisutnih migranata u Srbiji. Većina slučajeva otkaza boravka dogodila se u Srbiji (84% svih slučajeva), a broj otkrivenih slučajeva u Srbiji znatno se povećao.

Tabela 2.7: Stranci kojima je izdata mera otkaza boravka u zemljama ZB 2009, 2010, 2011, 2012. i 2013.

	2009.	2010.	2011.	2012.	2013.
Bivša Jugoslovenska Republika Makedonija	16	20	16	-	-
Albanija	-	-	3	2	3
Srbija	1.583	3.030	7.899	7.233	4.722
Crna Gora	541	402	226	134	412
BiH	566	503	555	1.001	487
Kosovo*	-	-	-	-	238

Izvor: Ministarstva unutrašnjih poslova/sigurnosti svake od zemalja.

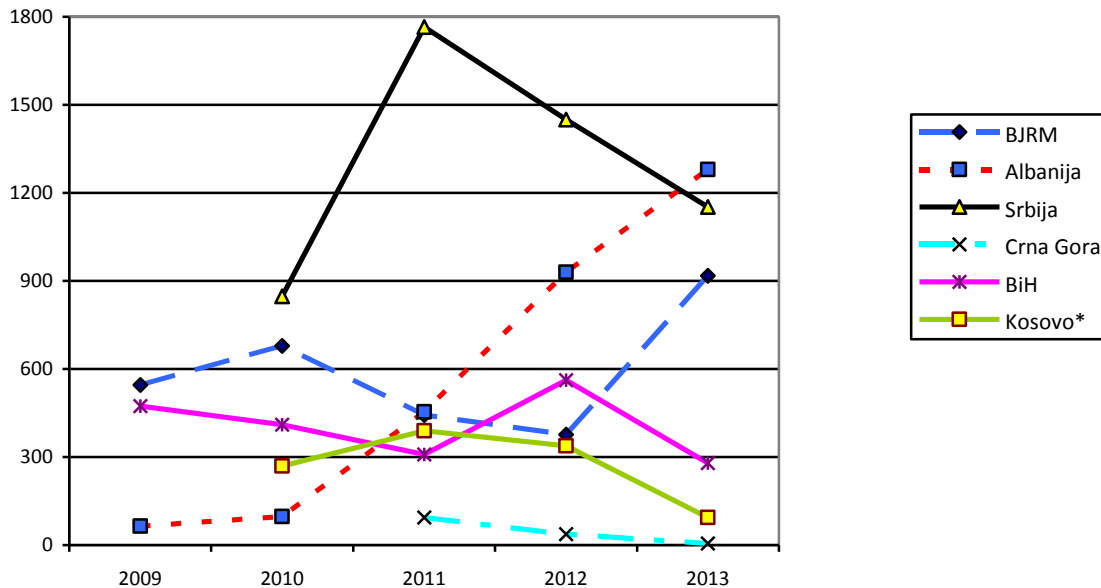
Kada se podaci o otkazu boravka prikazuju prema državljanstvu migranata, mogu se uočiti značajne promene tokom 2009-2013. Tabele A2.5 do A2.9 u Aneksu navode broj građana kojima je otkazan

¹¹ Nedostaju podaci za Albaniju i BiH za 2012. godinu.

boravak u ZB, prema zemlji porekla, i njihov procenat od ukupnog broja u regionu. Podaci ukazuju na primetnu promenu sa državljana ZB iz 2009. na državljane trećih zemalja 2013. Dok su 2009. građani Srbije, BiH, Albanije, Bivše Jugoslovenske Republike Makedonije i Kosova* činili 46,9% od ukupnog broja, 2010. su činili 20,8%, a 2013. samo su građani Srbije i Albanije bili prisutni među prvih 10 zemalja porekla, čineći manje od 10% slučajeva.

Podaci o strancima kojima je izrečena zaštitna mera udaljenja / mera bezbednosti proterivanja zbog nezakonitog boravka u zemljama ZB, takođe ukazuju na značajan porast tokom posmatranog perioda, sa 2.303 2010.¹² na 3.727 2013. (Tabela A2.10 u Aneksu). Ukupno povećanje je skromno i krije suprotne trendove u dve zemlje koje izriču najveći broj mera udaljenja. Naime, dok je u Albaniji bilo konstantno povećanje broja slučajeva, u Srbiji je došlo do znatnog smanjenja broja slučajeva od 2011. Takođe, došlo je do znatnog povećanja broja slučajeva udaljenja u Bivšoj Jugoslovenskoj Republici Makedoniji 2013.

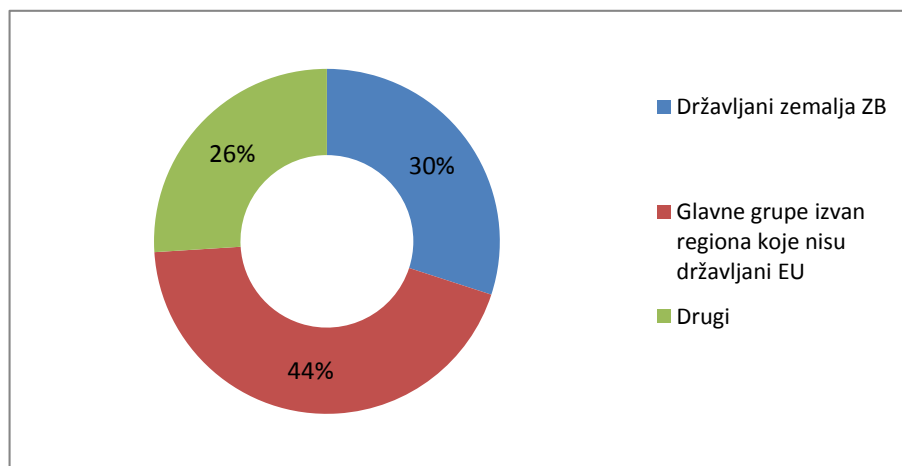
Slika 2.8. Stranci kojima je izrečena zaštitna mera udaljenja iz zemalja ZB zbog nezakonitog boravka 2009, 2010, 2011, 2012. i 2013.

Među osobama kojima je izrečena mera udaljenja iz zemalja ZB, najveći procenat čine građani iz zemalja izvan regiona ZB koji nisu državljani EU.

¹² U većini zemalja nedostaju podaci za 2009.

Slika 2.9: Stranci kojima je izrečena zaštitna mera udaljenja iz zemalja ZB zbog nezakonitog boravka 2013.

Među strancima kojima je izrečena mera udaljenja 2013. najveći udeo imaju državljani Albanije.

Tabela 2.8: Stranci kojima je izrečena zaštitna mera udaljenja iz zemalja ZB zbog nezakonitog boravka, prema državljanstvu, 2013.

Zaštitna mera udaljenja iz zemalja ZB. Prvih deset državljanstava 2013.		
Državljanstvo	Br.	%
Albanija	749	20,1
Sirija	461	12,4
Pakistan	260	7
Avganistan	246	6,6
Alžir	218	5,8
Srbija	146	3,9
Palestina	120	3,2
Kosovo*	91	2,4
Turska	69	1,9
Bivša Jugoslovenska Republika Makedonija	53	1,4
Drugo	1.314	35,3
Ukupno	3.727	100

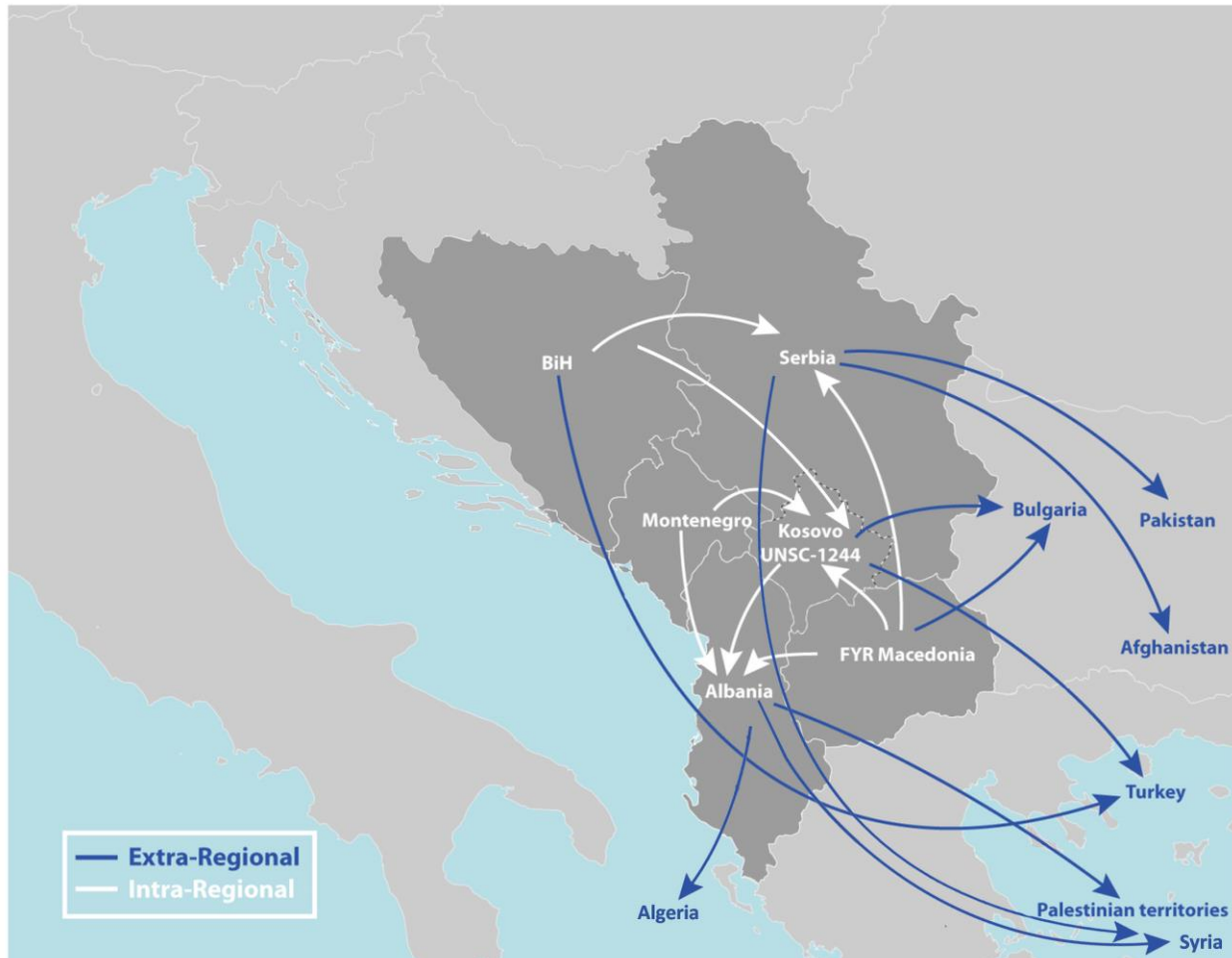
Izvor: Ministarstva unutrašnjih poslova/sigurnosti svake od zemalja.

Na narednom grafikonu strelice predstavljaju do tri velike grupe stranaca izbačenih iz zemalja ZB, za svaku zemlju posebno. Postoji ravnoteža između intraregionalnih i ekstraregionalnih izbacivanja,

međutim, većina „strelica izbacivanja“ ukazuje na kretanja ka jugoistoku, osim u slučaju Bivše Jugoslovenske Republike Makedonije, gde je većina izbacivanja usmerena ka severu i zapadu: u Srbiju, Albaniju i Kosovo*.

Slika 2.10: Stranci kojima je izrečeno udaljenje iz zemalja ZB zbog nezakonitog boravka – do tri glavne grupe građana za svaku zemlju, 2013.

Page | 43

Izvor: Ministarstva unutrašnjih poslova/sigurnosti svake od zemalja

Podaci o uzrastu i rodu stranaca ilegalno prisutnih u zemljama ZB i o onima koji su izbačeni nedostaju za neke zemlje i neke godine, ali iz dostupnih podataka se može zaključiti da su većina ovih migranata mlađi muškarci (do 35-40 godina starosti).

3.2. NEZAKONIT BORAVAK GRAĐANA ZB U ZEMLJAMA EU

Povratak građana ZB iz EU i drugih evropskih zemalja jedno je od osnovnih pitanja vezano za upravljanje iregularnim migracijama i proces integracije zemalja ZB u EU. Razlog za to je prvenstveno činjenica da građani nekih od zemalja u regionu predstavljaju značajan izvor iregularnih migranata u EU. Trend povećanja tokova iregularnih migranata iz zemalja ZB postao je приметniji nakon vizne liberalizacije za građane zemalja ZB.

Page | 44

Pravni, institucionalni i strateški okvir

Sporazumi o readmisiji predstavljaju pravni osnov za povratak građana ZB koji ilegalno borave u EU i drugim zemljama, kao i državljana trećih zemalja koji su prošli kroz ZB i pronađeni su da borave u EU bez dozvole. Sve zemlje u regionu osim Kosova* su potpisale sporazum sa EU, kao i više bilateralnih sporazuma sa zemljama EU i zemljama koje nisu u EU. Ovi sporazumi uređuju postupak, odredbe i uslove koji se odnose na povratak građana zemalja ZB koji ilegalno borave u drugim zemljama.

Tabela 2.9: Sporazumi o readmisiji

Bivša Jugoslovenska Republika Makedonija	Sporazum između Evropske zajednice i Bivše Jugoslovenske Republike Makedonije o readmisiji lica koja nezakonito borave + 6 bilateralnih sporazuma sa zemljama koje nisu članice EU.
Albanija	Sporazum između Evropske zajednice i Republike Albanije o readmisiji lica koja nezakonito borave + 12 bilateralnih sporazuma sa zemljama koje nisu članice EU.
Srbija	Sporazum između Evropske zajednice i Republike Srbije o readmisiji lica koja nezakonito borave + 12 bilateralnih sporazuma sa zemljama koje nisu članice EU.
Crna Gora	Sporazum između Evropske zajednice i Republike Crne Gore o readmisiji lica koja nezakonito borave + 10 bilateralnih sporazuma sa zemljama koje nisu članice EU.
BiH	Sporazum između Evropske zajednice i Bosne i Hercegovine o readmisiji lica koja nezakonito borave + 12 bilateralnih sporazuma sa zemljama koje nisu članice EU.
Kosovo*	Zakon o readmisiji + 16 bilateralnih sporazuma o readmisiji sa zemljama članicama EU + 5 bilateralnih sporazuma o readmisiji sa zemljama koje nisu članice EU.

Osim pravnog osnova za upravljanje postupkom povratka, postoje značajni pravni i strateški dokumenti koji regulišu proces integrisanja povratnika i njihov pristup različitim oblicima podrške i zaštite nakon povratka u zemlju porekla. Zemlje ZB primenjuju različite podsticaje za ponovno integrisanje povratnika. Ovi podsticaji su definisani u relevantnim nacionalnim strategijama, akcionim planovima i programima.

Tabela 2.10: Strategije/programi koji obezbeđuju okvir za zaštitu i integraciju povratnika.

Bivša Jugoslovenska Republika Makedonija	Program za reintegraciju povratnika u Bivšu Jugoslovensku Republiku Makedoniju na temelju sporazuma o readmisiji
Albanija	Strategija reintegracije povratnika
Srbija	Strategija reintegracije povratnika po osnovu sporazuma o readmisiji
Crna Gora	Strategija za reintegraciju lica vraćenih na osnovu sporazuma o readmisiji 2011-2016.
BiH	Strategija za reintegraciju povratnika
Kosovo*	Nacionalna strategija za reintegraciju repatriranih lica na Kosovo

Poslovi koji se odnose na prijem, podršku i zaštitu povratnika u zemljama ZB povereni su različitim institucijama na nacionalnom i lokalnom nivou. Institucionalna mreža obično obuhvata određena odeljenja ministarstava unutrašnjih poslova, rada i socijalne politike i ministarstava zaduženih za ljudska prava poput Ministarstva za ljudska prava i izbeglice BiH. U nekim zemljama (poput Srbije), integracija povratnika čini veoma značajan deo lokalnog institucionalnog i političkog okvira (lokalni akcioni planovi, lokalni saveti za migracije, itd).

Situacija i trendovi

Pitanje nedozvoljenog boravka državljana zemalja ZB u EU može se posmatrati kroz statistiku EUROSTAT-a o zabrani ulaska, ilegalnog boravka i naloga za napuštanje. Eurostat podaci za 2013. ukazuju na to da postoji veliki broj državljana ZB koji ilegalno borave u državama članicama EU. Podaci predstavljeni u narednoj tabeli pokazuju da su državljani Albanije, Srbije i Kosova* najbrojniji među državljanima ZB koji ilegalno borave u EU.

Tabela 2.11: Građani zemalja ZB koji iregularno borave u EU, Norveškoj, Švajcarskoj i Islandu 2013.

	Zabrana uaslaska	Ilegalno prisustvo	Nalog za napuštanje
Bivša Jugoslovenska Republika Makedonija	2.045	3.720	3.220
Albanija	8.815	12.425	11.950
Srbija	9.095	11.265	12.985
Crna Gora	440	590	770
BiH	6.075	3.165	5.040
Kosovo*	1.445	9.725	9.410
Ukupno	27.915	40.890	43.375

Izvor: Eurostat

Kada se posmatraju trendovi za period 2009-2013, statistički podaci ukazuju na to da je ukupan broj građana ZB koji ilegalno borave u državama članicama EU, Norveškoj, Švajcarskoj i Islandu prepolovljen. Takođe, ukupan procenat ilegalno prisutnih državljana ZB znatno je smanjen. Međutim, to je u potpunosti zahvaljujući značajnom smanjenju ilegalno prisutnih albanskih državljana, dok se stvaran broj svih ostalih državljana ZB povećao između 2009. i 2013. Osim Albanije i Srbije (koja je zabeležila porast između 2009. i 2010. a zatim pad između 2012. i 2013), podaci ukazuju na to da je u svim drugim zemljama porast ostao uravnotežen od 2011.

Tabela 2.12: Državljeni ZB koji su otkriveni da ilegalno borave u EU, Norveškoj, Švajcarskoj i Islandu.

	2009.	2010.	2011.	2012.	2013.	2012-2013.
Crna Gora	310	365	385	490	590	+20,5%
Bivša Jugoslovenska Republika Makedonija	2.215	3.590	3.775	3.855	3.720	-3,5%
Srbija	8.375	12.055	9.415	11.305	11.265	-0,4%
Albanija	69.470	52.815	17.735	19.390	12.425	-56,9%
BiH	2.190	2.340	2.775	2.885	3.165	+9,7%
Kosovo*	4.580	5.060	5.465	6.525	9.725	+49%
Ukupno ZB	87.140	76.225	39.550	44.450	40.890	-8%
Ukupno EU, Norveška, Švajcarska, Island	577.370	517.165	483.155	450.600	404.475	-10,2%
Udeo ZB u ukupnom broju ilegalno prisutnih (%)	15,1	14,7	8,2	9,9	10,1	↑

Izvor: Eurostat

Statistika EU o imigrantima kojima je naloženo napuštanje zbog nezakonitog boravka jeste u skladu sa prethodnim trendovima. Opet se ukupan broj državljana ZB kojima je naloženo napuštanje smanjio tokom ukupnog perioda od pet godina u poređenju sa 2012. Došlo je do smanjenja broja udaljenih osoba za svaku zemlju ZB, ali najupadljivije za građane Albanije. Ipak, relativni udeo se neznatno povećao u poređenju sa 2012!

Tabela 2.13: Državljeni ZB kojima je naloženo da napuste EU, Norvešku, Švajcarsku i Island.

	2009	2010	2011	2012	2013	2012-2013
Crna Gora	350	340	420	925	770	-16,8%
Bivša Jugoslovenska Republika Makedonija	1.805	4.390	5.150	4.975	3.220	-64,7%
Srbija	9.405	13.030	12.450	14.480	12.985	-10,3%
Albanija	69.200	55.370	16.905	16.860	11.950	-29,1%

BiH	2.035	2.355	2.445	5.315	5.040	-5,2%
Kosovo*	5.070	6.220	8.765	9.870	9.410	-4,7%
Ukupno ZB	87.865	81.705	46.135	52.425	43.375	-17,3%
Ukupno EU, Norveška, Švajcarska, Island	598.615	542.315	516.195	501.790	404.645	19,4%
Udeo ZB u ukupnom broju (%)	14,7	15,1	8,9	10,4	10,7	↑

Izvor: Eurostat

Razvijene mreže migranata i pritisak nepovoljnih ekonomskih uslova posebno utiču na migraciju mladih, uključujući i iregularnu migraciju. Moć ovih faktora ponekad je toliko jaka da restriktivne migracione politike ne deluju efikasno u sprečavanju takvih trendova. Sledi intervju mlade osobe koja je intervjuisana 2012. tokom procesa istraživanja (SeCons, 2012) koji veoma dobro ilustruje ovaj problem.

Iz intervju sa albanskim državljaninom koji se vratio iz Velike Britanije u skladu sa sporazumom o readmisiji

Ispitivač: Kada ste prvi put napustili Albaniju, u koju ste zemlju otišli?

Povratnik: Prvi put, 2007, otputovao sam u Grčku. Živeo sam u Lamiji, malom gradu, kada sam radio u praonici veša 2 i po godine. Bio sam malo zadovoljniji uslovima života tamo nego u Albaniji.

Ispitivač: Da li ste legalno ušli u Grčku; da li ste imali pasoš sa ispravnom vizom?

Povratnik: Ne, nisam... Prešli smo granicu peške... prešli smo planinu u oblasti Kapštice... bilo nas je trojica. Nismo imali pojma kako da stignemo tamo ali smo uspeli da nađemo put tražeći informacije od ljudi koji žive u toj oblasti. Isto smo imali rođaka koji nas je čekao u Grčkoj tako da nas je on čekao da nas podrži.

Ispitivač: Zašto ste odlučili da odete u Grčku?

Povratnik: Zato što sam imao veoma malu platu u Albaniji.

Ispitivač: Koji ste posao radili pre nego što ste otišli u Grčku?

Povratnik: Radio sam kao konobar.

Ispitivač: Kakve ste informacije imali o Grčkoj?

Povratnik: Bilo mi je rečeno da je plata u Grčkoj zadovoljavajuća... mnogo bolja nego u Albaniji.

Ispitivač: Ko vam je dao te informacije?

Povratnik: Moji prijatelji i rođaci koje sam imao u Grčkoj su mi rekli o prilikama u Grčkoj.

Ispitivač: Da li ste tražili azil u Grčkoj?

Povratnik: Ne... Hteo sam da tražim u Velikoj Britaniji.

Ispitivač: Znači, bili ste u Velikoj Britaniji?

Povratnik: Da, 2011.

Ispitivač: Kako ste otišli tamo?

Povratnik: Pa, kada sam otišao u Grčku drugi put, bila je vizna liberalizacija tako da sam ušao u Grčku legalno sa pasošem. Otišao sam u Veliku Britaniju iz Grčke avionom. Kupio sam grčku ličnu kartu za 5.000 evra i ušao u Veliku Britaniju sa njom.

Ispitivač: Koje ste informacije imali o Velikoj Britaniji pre nego što ste otišli tamo?

Povratnik: Imao sam informacije da su tamo bolje prilike za zaposlenje; može da se dobije socijalna pomoć od države, besplatan stan, itd. Takođe mi je rečeno da je brak sa državljanom Velike Britanije jedan od načina da se dobije legalan boravak.

Ispitivač: Ko vam je dao te informacije?

Povratnik: Moji rođaci koji žive u Velikoj Britaniji su mi tako rekli.

Ispitivač: Šta ste radili dok ste bili u Velikoj Britaniji? Koliko dugo ste ostali?

Povratnik: Ostao sam 12 meseci... Radio sam na građevini neko vreme zajedno sa nekoliko prijatelja. Zatim sam radio u restoranu a posle toga dva meseca u pabu.

Ispitivač: Da li ste tražili azil u Velikoj Britaniji?

Povratnik: Ne, zato što nisam imao priliku da predam zahtev, uhvatila me policija i stavila u zatvoreni centar.

Ispitivač: Da li ste se dobrovoljno vratili u Albaniju?

Povratnik: Kada sam uhvaćen izrazio sam želju da se vratim dobrovoljno jer nisam video da postoji neka druga šansa. Bio sam tamo 2 meseca... policija me ispratila na aerodrom.

Ispitivač: Da li ste trenutno zaposleni ovde u Albaniji?

Povratnik: Da, ja sam samozaposlen; zakupio sam kafić.

Ispitivač: Kakvi su vaši izazovi reintegracije u Albaniji?

Povratnik: Nisam zadovoljan ovde u Albaniji. Puno radim ali ne vidim rezultate rada.

Ispitivač: Da li želite ponovo da odete?

Povratnik: Da, želim.

Ispitivač: Gde biste želeli da odete?

Povratnik: U Veliku Britaniju.

Ispitivač: Čak i pošto ste se vratili iz Velike Britanije i dalje želite tamo da odete?

Povratnik: Da, da imam priliku da odem legalno tamo, iskoristio bih takvu priliku.

Kao što smo prikazali ranije, ilegalni boravak građana ZB u EU je smanjeno, na zbirnom nivou, između 2009. i 2013. Međutim, ovi statistički podaci uslovljeni su oštrim padom nezakonitog boravka albanskih građana koji je rezultat vizne liberalizacije prema građanima te zemlje. U međuvremenu, broj državljana drugih zemalja ZB koji su otkriveni da ilegalno borave u EU se zapravo povećao tokom istog perioda, čime je porastao udeo državljana ZB među onima koji su otkriveni da ilegalno borave u EU. Ovaj oblik iregularnih migracija u EU, zajedno sa porastom broja tražilaca azila, izvor je konstantnih ozbiljnih briga zemalja ZB jer ugrožava već postignutu viznu liberalizaciju za određene zemlje (kao što je slučaj sa Srbijom i do određene mere Makedonijom). Uprkos značaju pružanja sveobuhvatne slike o iregularnim migracijama iz regiona, nedostaju sistematske i precizne društveno-ekonomske procene i veze sa iregularnim migracijama na regionalnom nivou.

3.3. TOKOVI IZBEGLICA I AZILA¹³

Tokovi izbeglica i azila su važni za analizu prilikom mapiranja iregularnih migracija zbog mešovitih tokova migracija koji se često dovode u vezu sa zloupotrebom azila. U regionu ZB, trend koji preovlađuje u oblasti azila i migratornih tokova među izbelicama je kretanje kroz zemlje ZB ka državama članicama EU od strane tražilaca azila u zemljama ZB. "Traženje azila u samim zemljama Zapadnog Balkana i bekstva posle toga nastavlja da raste kao deo poznatog modus-a operandi prilikom kretanja od Grčke ka drugim zemljama Evropske unije (tokovi sekundarne migracije) (Fronteks, 2014: 16). Ovaj trend potkrepljuju podaci koji pokazuju jaz između namere da se traži azil i zaista podnetih zahteva, kao i iz podataka koji ukazuju na broj odbijenih zahteva za azil zbog „nestanka“ tražioca azila. Međutim, važno je napomenuti da podaci takođe ukazuju na to da su zemlje ZB izuzetno restriktivne u pogledu odobrenja međunarodne zaštite i nedovoljno ispunjavaju administrativne standarde koji se odnose na pružanje međunarodne zaštite (prihvata tražilaca azila, obrada predmeta, mogućnosti za integraciju).

Page | 49

Pravni, institucionalni i strateški okvir

Tabela 2.14: Ključni zakoni koji definišu i regulišu međunarodnu zaštitu u zemljama ZB.

Bivša Jugoslovenska Republika Makedonija	Zakon o azilu i privremenoj zaštiti
Albanija	Zakon o azilu Republike Albanije; Zakon o integraciji i spajanju porodice lica kojima je odobren azil u Republici Albaniji
Srbija	Zakon o azilu
Crna Gora	Zakon o azilu
BiH	Zakon o kretanju i boravku stranaca i azilu
Kosovo*	Zakon o azilu

Napomena: Novi zakoni o azilu su u izradi u Bivšoj Jugoslovenskoj Republici Makedoniji i Crnoj Gori, a suštinske izmene i dopune postojećeg zakona su u pripremi u Srbiji.

Komparativna analiza sistema azila u zemljama ZB (MARRI, 2012) otkriva određene razlike između zemalja u pogledu zakonodavnog i administrativnog okvira kojim se regulišu osnovne azilne procedure: dok su sve zemlje usvojile relevantne zakone i podzakonska akta koja regulišu ovu oblast i ustanovile

¹³ Ovo poglavlje predstavlja samo generalnu analizu koja se zasniva na podacima i informacijama koje su dostavile vlade zemalja Zapadnog Balkana i ne treba ga smatrati sveobuhvatnim predstavljanjem ili procenom situacije u oblasti azila i zaštite izbeglica u zemljama regiona.

prvostepene i drugostepene postupke, one se međusobno razlikuju u broju koraka u okviru azilnog postupka i interpretaciji različitih osnova za davanje azila ili njegovo odbijanje kao što su to "očigledno neosnovan zahtev" ili "bezbedna treća zemlja". Sve zemlje su uspostavile sistem u kojem je odgovornost za pitanja azila podeljena na dva ili više državna organa. U nekim zemljama NVO su takođe uključene u ova pitanja. Pravna pitanja koja se odnose na odobrenje azila generalno su poverena agenciji u okviru ministarstva unutrašnjih poslova i ministarstva sigurnosti. Većina zemalja ima dva nivoa postupka, tokom kojeg se zahtev razmatra na prvoj i drugoj instanci. Osim toga, u slučaju žalbe, može se obratiti sudu na trećem nivou. Odgovornosti koje se odnose na smeštaj i zaštitu tražilaca azila delegiraju se različitim institucijama, što u nekim zemljama dovodi do problema da ne postoji veza između prihvata tražilaca azila i obrade njihovih zahteva.

Tabela 2.15: Institucije prve instance koje odlučuju o zahtevima za azil.

Bivša Jugoslovenska Republika Makedonija	Ministarstvo unutrašnjih poslova – Odsek za azil
Albanija	Uprava za nacionalnost i izbeglice Ministarstva unutrašnjih poslova
Srbija	Kancelarija za azil Ministarstva unutrašnjih poslova
Crna Gora	Direkcija za azil Ministarstva unutrašnjih poslova
BiH	Ministarstvo sigurnosti – Sektor za azil odnosno telo zaduženo za odluke o zahtevima za azil
Kosovo*	Odsek za državljanstvo, azil i migracije Ministarstva unutrašnjih poslova

Preciznije mere za upravljanje pitanjima azila definisane su u relevantnim strategijama u Albaniji (Nacionalna strategija o azilu), Bosni i Hercegovini (Strategija o migracijama i azilu) i Bivšoj Jugoslovenskoj Republici Makedoniji (Rezolucija o migracionoj politici). Ostale tri zemlje rade na prilagođavanju svojih zakonodavnih i institucionalnih mehanizama za upravljanje azilom u odnosu na standarde EU.

Situacija i trendovi

Možemo razlikovati dva sistema na ZB u pogledu procedura koje se odnose na oblast azila. U Albaniji i na Kosovu* ne postoji mogućnost da tražioci azila izraze nameru da zatraže zaštitu pre nego što zapravo predaju formalni zahtev. U BiH i Srbiji tražioci azila mogu da izraze nameru da traže azil u zemlji, i u tom trenutku imaju zakonski određen rok tokom kojeg su u obavezi da podnesu formalni zahtev za zaštitu od nadležnih organa. U Bivšoj Jugoslovenskoj Republici Makedoniji i u Crnoj Gori postoji mogućnost da tražioci azila iskažu nameru; međutim, ne postoji sistem evidentiranja ovih namera, samo formalnih zahteva.

Podaci o broju slučajeva pojedinaca koji izražavaju nameru da zatraže azil u Srbiji ukazuju na značajan porast tokom posmatranog perioda.

Tabela 2.16: Stranci koji su izrazili nameru da podnesu zahtev za međunarodnu zaštitu 2009, 2010, 2011, 2012. i 2013.

	2009.	2010.	2011.	2012.	2013.	2012-2013.
Srbija	264	520	3.134	2.723	5.065	2.342
BIH	28	14	9	3	-	-

Izvor: Ministarstva unutrašnjih poslova/sigurnosti u svakoj od zemalja

Najčešće zemlje porekla lica koja su izrazila nameru da zatraže azil u Srbiji bili su građani Sirije, Eritreje, Somalije i Avganistana.

Podaci o broju podnesenih zahteva za azil ukazuju na nekoliko stvari. Broj tražilaca azila u zemljama ZB se vremenom povećao. Najveći broj tražilaca azila nalazi se u Crnoj Gori i Bivšoj Jugoslovenskoj Republici Makedoniji. U Srbiji postoji ogromna razlika između broja iskazanih namera da se zahteva azil i broja formalno podnesenih zahteva (2013. skoro 4.912 manje zahteva nego izraženih namera). Prema zakonima Srbije tražioci azila imaju na raspolaganju dve nedelje nakon što izraze nameru da zatraže međunarodnu zaštitu da podnesu formalni zahtev za azil. Tokom tog vremena oni imaju pravo na smeštaj, osnovne potrebe, pristup zdravstvenoj zaštiti i druge oblike zaštite.

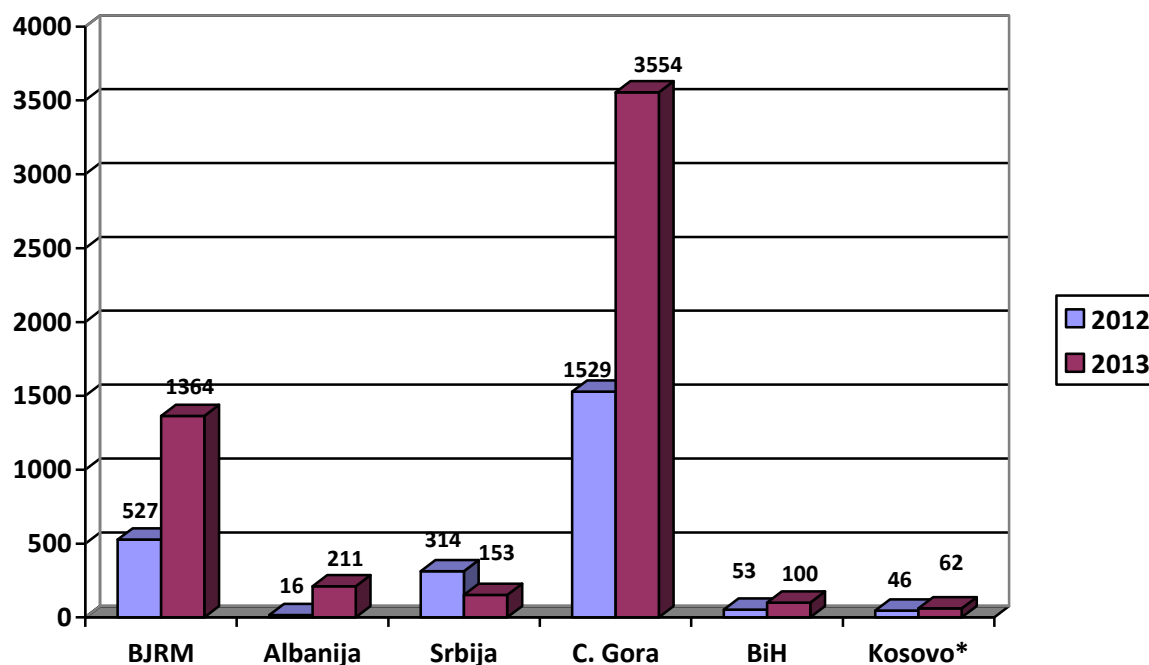
Tabela 2.17: Osobe koje su predale zahtev za azil u zemljama ZB 2009, 2010, 2011, 2012. i 2013.

	2009.	2010.	2011.	2012.	2013.	2012-2013.
Bivša Jugoslovenska Republika Makedonija	88	156	735	527	1.364	↑
Albanija	3	12	19	16	211	↑
Srbija	175	215	248	336	153	↓
Crna Gora	20	9	239	1529	3554	↑
BiH	44	33	34	53	100	↑
Kosovo*	31	267	189	46	62	↑
Ukupno	361	687	1.459	2.485	5.444	↑

Izvor: Ministarstva unutrašnjih poslova/sigurnosti svake od zemalja

Ukoliko se podaci za Srbiju o podnesenim zahtevima zamene podacima o iskazanoj nameri da se zatraži međunarodna zaštita, mogu se dobiti realni trendovi o promeni tokova azila u regionu.

Slika 2.11: Lica koja su zatražila međunarodnu zaštitu u zemljama ZB 2012. i 2013.

Podaci o državljanstvu tražilaca azila otkrivaju da su na regionalnom nivou polovina tražilaca azila građani Avganistana, Alžira, Pakistana i Sirije, pri čemu je tokom 2013. godine zabeležen najveći porast u broju poslednjih. Analiza na nivou zemalja pokazala je naznaku različitih obrazaca migracija među tražiocima azila različitih nacionalnosti. Posebno, analiza u Srbiji je pokazala da tražioci azila iz Avganistana i Pakistana imaju različite obrasce migracija. Poslednji su skoro striktno u tranzitu, prijavljuju se za azil, a zatim nestaju u svojim migracionim mrežama, dok građani Avganistana ostaju u Srbiji duže vremenske periode i u većem broju, čekajući odluku o zahtevima za azil.

Tabela 2.18: Tražioci azila 2013. – pet najvećih grupa državljanstava u zemljama ZB.

	Najčešća grupacija tražilaca azila u zemljama ZB	Br. zahteva za azil	%
1.	Pakistan	1.102	20,2
2.	Alžir	820	15,1
3.	Sirija	741	13,6
4.	Avganistan	502	9,2
5.	Eritreja	367	6,7

U sledećoj tabeli može se videti promena u sastavu populacije tražilaca azila: ukupan broj takvih osoba se skoro udvostručio u regionu 2013, a ova promena je uglavnom uzrokovana ogromnim porastom broja građana Pakistana, Sirije i Eritreje koji su zatražili međunarodnu zaštitu u zemljama ZB.

Tabela 2.19. Glavna državljanstva tražilaca azila u zemljama ZB, 2012. i 2013.

	Albanija		Kosovo*		Bivša Jugoslovenska Republika Makedonija		BiH		Srbija		Crna Gora		UKUPNO	
	2012.	2013.	2012.	2013.	2012.	2013.	2012.	2013.	2012.	2013.	2012.	2013.	2012.	2013.
Pakistan				12	154	100		2	247	207	110	988	401	1.309
Avganistan			11		183	283		6	804	490	118	187	998	966
Alžir			14	7	18	95	2	8	169	249	893	699	1096	1.058
Sirija		8	2	24	4	340	35	59	287	1.338	44	284	372	2.053
Eritreja					6		3		128	624		352	137	976
Somalija	3				80	96		1	505	507		198	588	802
Drugo	16	203	19	19	82	450	13	24	153	1.650	364	846	875	3.192
UKUPNO	19	211	46	62	527	1.364	53	100	2.293	5.065	1.529	3.554	4.239	10.356

Kako je navedeno u izveštaju Fronteksa za zemlje Zapadnog Balkana za 2014. godinu (WB ARA 2014), iako je većina tražilaca azila na putu ka EU, u nekim slučajevima oni ostaju na ZB i čekaju odluku o zahtevu za azil. U nekim od ovih slučajeva tražioci azila iskažu spremnost da ostanu u zemlji ZB ali su svesni da su prilike za pronalaženje zaposlenja i „pristojnog života“ u ovim društvima ograničene, posebno za strance.

Put tražilaca azila – ni nazad ni napred

U jednom centru za azil sprovedeni su intervjui sa pet mladića (od 21 do 26 godina starosti), od kojih su dvojica bili državljani Gabona, dvojica iz Gane i jedan iz Bangladeša. Oni nisu bili u mogućnosti da pronađu zaposlenje u zemljama porekla, ali, sa jednim izuzetkom, svi su bili nekvalifikovani. Nisu planirali da će tražiti azil u Srbiji. Njihova namera bila je da migriraju u neku od zemalja EU. Međutim, oni su bili žrtve prevare takozvanih „vodiča“ odnosno krijumčara migranata. Platili su između 1.500 i 2.500 evra za put do EU, ali su ih ostavili u Srbiji. Tražioci azila iz Gane i Bangladeša su pokušali da napuste Srbiju ali su uhvaćeni na granici, gde su iskazali nameru da podnesu zahtev za azil u Srbiji. Tražioci azila iz Gabona nisu pokušavali da idu dalje, umesto toga su podneli zahtev za azil u Valjevu, gde su i ostavljeni.

Tražilac azila iz Bangladeša je pokušavao da stigne do Italije gde se nalazio njegov brat, dok ostali tražioci azila nisu imali određene planove, samo su pokušavali da organizuju put u zemlje EU. Tražioci azila su smešteni u Centar za azil dok čekaju na odluku o svojim zahtevima za azil. Oni su ocenili da su im uslovi smeštaja pristojni iako nemaju pristup posebnim oblicima podrške. Oni su naveli da im nije potrebna psihosocijalna podrška koja im je na raspolaganju i da su edukativne aktivnosti odgovarajuće samo za decu. Oni nemaju priliku da nauče jezike (srpski ni engleski) već koriste priliku da se bave sportom. Kako navode, njihov najveći problem je činjenica da se ne osećaju bezbedno u lokalnoj zajednici. Stanovništvo je, kako kažu, veoma netolerantno prema njima. Tražilac azila iz Bangladeša je već bio izložen nasilju i

opljačkan od strane lokalnih huligana. Iz tog razloga oni se osećaju „kao da su u zatvoru i jedva čekaju da napuste Srbiju“. Ipak, tražilac azila iz Gabona rekao je da bi mogao da ostane u Srbiji kada bi mogao sebi da obezbedi bolju budućnost, koju on opisuje kao ženidbu i pronalaženje posla.

(Slučaj iz Centra za azil u Srbiji, 2012)

Broj zahteva za azil koji dobije pozitivnu odluku, odnosno odobrenje međunarodne zaštite, izrazito je nizak u regionu. S jedne strane, podaci prikazani u sledećoj tabeli pokazuju povećanje broja odobrenih slučajeva međunarodne zaštite 2013. u poređenju sa 2009. (sa 7 na 43). S druge strane, relativni broj odobrenja azila je smanjen (0,8% 2013. u poređenju sa 1,6% 2009).

Tabela 2.20: Odobren azil u zemljama ZB 2009, 2010, 2011, 2012. i 2013.

	2009.	2010.	2011.	2012.	2013.
Bivša Jugoslovenska Republika Makedonija	0	0	0	0	-
Albanija	2	4	5	4	7
Srbija	4	1	0	3	4
Crna Gora	0	0	4	1	2
BiH	1	0	0	15	30 ¹⁴
Kosovo*	0	0	0	0	0
Ukupno	7	5	9	26	43

Izvor: Ministarstva unutrašnjih poslova/sigurnosti svake od zemalja

ZAKLJUČAK: Kratak boravak većine tražilaca azila i veliki broj napuštenih predmeta zbog odsustva tražilaca azila navodi na zaključak da može da postoji korelacija između traženja azila i tokova iregularnih migracija na Zapadnom Balkanu. Međutim, stepen u kome su ova dva faktora rezultat namere tražilaca azila da se kreću dalje ka zemljama članicama Evropske unije odnosno neefikasne azilne procedure i slabih mogućnosti za integraciju u zemljama Zapadnog Balkana, mora da bude dalje istražen. Da bi se jasnije razgraničilo između faktora koji podstiču kretanje ka EU i onih koji privlače tražioce azila u ove zemlje iz zemalja Zapadnog Balkana, efikasnost sistema azila u zemljama regiona Zapadnog Balkana treba da bude detaljnije ispitana i da pri tome obuhvati sve faze u tom postupku: prihvatanje tražilaca azila, obradu zahteva, podršku tokom tog procesa i postupanje po donošenju konačne odluke.

¹⁴ 28 dobilo status subsidijarne zaštite, 2 dobilo azil.

Državljeni zemalja ZB koji traže azil u EU, Norveškoj, Švajcarskoj i Islandu

Iz prethodno predstavljenih podataka moglo se videti da je tokom proteklih nekoliko godina broj državljana ZB koji dobiju privremenu dozvolu boravka u EU prešao 100.000. Istovremeno, postoji tendencija da građani ZB podnose zahtev za azil. Podaci EUROSTAT-a ukazuju na naglo povećanje broja državljana zemalja ZB koji zahtevaju azil u EU 2010. u poređenju sa 2009. i taj broj doseže 57.740, što je skoro 50% onih koji dobijaju dozvole za privremeni boravak.

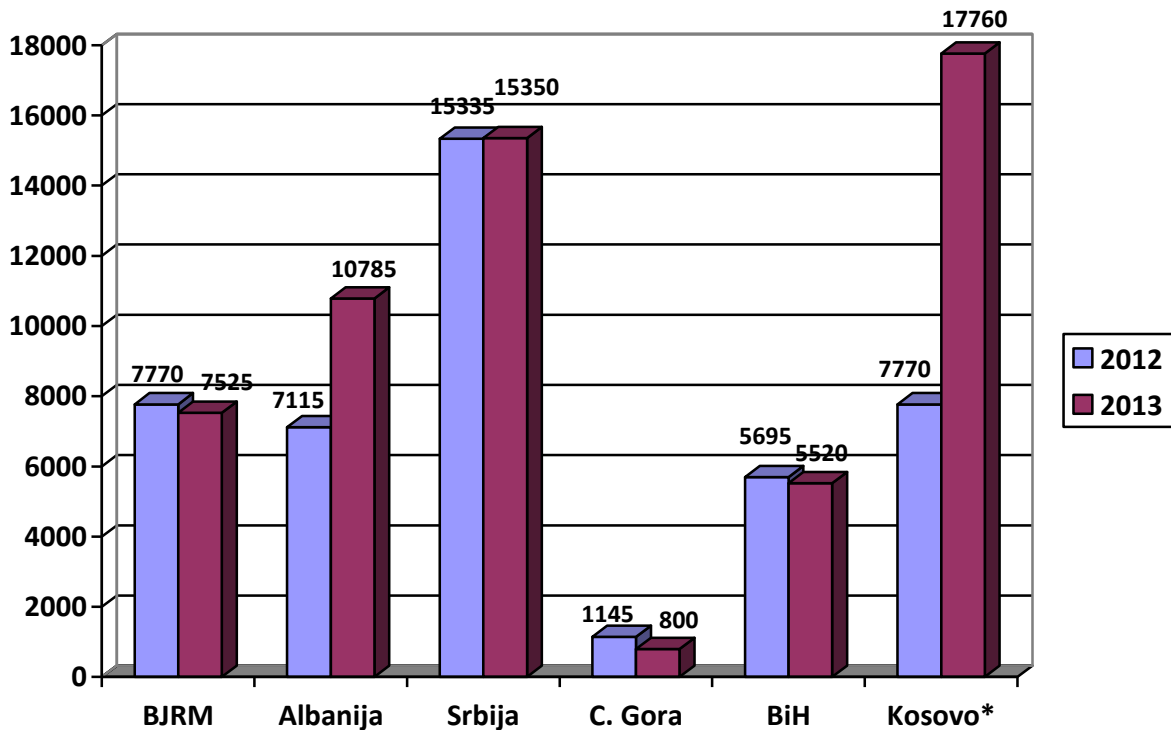
Tabela 2.21: Državljeni zemalja ZB koji traže azil u EU, Norveškoj, Švajcarskoj i Islandu 2009, 2010, 2011, 2012. i 2013.

	2009.	2010.	2011.	2012.	2013.	2012-2013.
Bivša Jugoslovenska Republika Makedonija	690	6.615	5.400	7.770	7.525	↓
Albanija	1.350	1.110	2.950	7.115	10.785	↑
Srbija	3.715	15.620	11.740	15.335	15.350	↑
Crna Gora	205	365	565	1.145	800	↓
BiH	1.290	2.060	2.630	5.695	5.520	↓
Kosovo*	10.640	12.485	8.210	7.770	17.760	↑
Ukupno ZB	17.890	38.255	31.495	44.830	57.740	↑
Ukupno EU, Norveška, Švajcarska, Island	227.835	230.295	291.660	314.090	408.355	↑
Udeo ZB u ukupnom broju (%)	7,9	16,6	10,8	14,3	14,1	↓

Izvor: EUROSTAT

Tokom 2013. državljani ZB činili su 14,1% ukupnog broja novih tražilaca azila u zemljama članicama EU + Norveška, Švajcarska i Island (57.740 od 408.355); to je skoro isti procenat kao godinu dana pre toga. Povećanje broja tražilaca azila sa Kosova* bio je više nego duplo veći u poređenju sa 2012, a oni su predstavljali najveći procenat među državljanima zemalja ZB, zajedno sa osobama iz Srbije. Međutim, relativno gledano, ovde je trend suprotan trendu naloga za napuštanje zemlje (vidi poglavlje gore) –u zemljama ZB došlo je ili do stagnacije ili do povećanja broja tražilaca azila, a ipak je udeo državljana ZB u ukupnom broju zahteva za azil u EU, Norveškoj, Švajcarskoj i Islandu blago opao.

Slika 1.12. Građani ZB koji su tražili azil u EU, Norveškoj, Švajcarskoj i Islandu 2012. i 2013.

Prema Evroskoj kancelariji za podršku azilantima postoje sezonske razlike kada su u pitanju zahtevi za azil državljana ZB u zemljama EU, „uz velike skokove neposredno pred zimu svake godine. Ovaj sezonski karakter je u mnogome određen tokovima iz Bivše Jugoslovenske Republike Makedonije i Srbije. Tokovi su usmereni ka malom broju država članica EU i pridruženih zemalja. Postoji značajan udeo ponovljenih zahteva u ukupnom broju zahteva. Zahtevi državljana ZB ravnomerno su raspoređeni na države članice EU i pridružene zemlje, a Nemačka, Francuska, Švedska, Belgija, Švajcarska i Mađarska dobijaju najviše zahteva. Podnosioci zahteva iz pojedinačnih zemalja ZB biraju različite ciljne zemlje (npr. državljani Srbije imaju tendenciju da odlaze u Švedsku i Nemačku, Kosova* u Mađarsku i Francusku, Bivše Jugoslovenske Republike Makedonije u Nemačku, a državljani Albanije u Francusku).“ (EASA, 2014:21)

3.4. TRGOVINA LJUDIMA

Trgovina ljudima je poseban oblik migracija koji ne mora biti povezan sa nasilnim ili nezakonitim ulaskom i boravkom, iako trgovci ljudima ponekad koriste ove taktike da bi zadržali kontrolu nad žrtvama. Veoma je teško, ako ne i nemoguće, izmeriti učestalost kojom se odvija trgovina ljudima kroz iregularne migracione kanale, obzirom da su žrtve često u mogućnosti da legalno pređu granicu. Podaci iz istraživanja ukazuju na promenu u trgovini ljudima, u smislu da je postala više interno pitanje nego prekogranično odnosno međunarodno pitanje, zbog čega je teže da se otkrije i izmeri. I žrtve i trgovci su uglavnom domaći državljani, što pokazuju intervjui sprovedeni tokom faze istraživanja iz 2012. Međutim, slika može biti neobjektivna i moguće je da mehanizmi za identifikaciju trgovine ljudima na nacionalnom nivou nisu dovoljno sveobuhvatni i precizni.

Pravni, institucionalni i strateški okvir

Trgovina ljudima se definiše kao krivično delo u krivičnim zakonicima zemalja ZB. Male su razlike u definicijama od zemlje do zemlje. Institucionalni okviri su mnogo raznovrsniji od zakona na kojima su zasnovani. Postoje raznovrsni institucionalni mehanizmi koji su odgovorni za borbu protiv trgovine ljudima, identifikaciju potencijalnih i stvarnih žrtava i za programe koji obezbeđuju podršku i pomoć pri integraciji. Ove institucionalne mreže obuhvataju specijalizovana odeljenja u okviru ministarstava unutrašnjih poslova/sigurnosti; nezavisne agencije (kao što je Državna agencija za istrage i zaštitu, SIPA, u BiH); glavna koordinaciona tela koja obuhvataju predstavnike iz nadležnih ministarstava (kao što su Nacionalni mehanizmi za upućivanje u Bivšoj Jugoslovenskoj Republici Makedoniji i Kancelarija nacionalnog koordinatora za borbu protiv trgovine ljudima u Srbiji); tužilaštva; određena odeljenja ministarstava rada i socijalne politike, kao i organizacije socijalne zaštite. NVO su takođe angažovane u procesu identifikacije žrtava, a obično su i pružaoci raznih usluga za podršku i integraciju žrtava.

Sve zemlje u regionu imaju strategije i/ili akcione planove za borbu protiv trgovine ljudima.

Tabela 2.24: Strategije za borbu protiv trgovine ljudima i pomoć žrtvama.

Bivša Jugoslovenska Republika Makedonija	Nacionalna strategija za borbu protiv trgovine ljudima i ilegalne migracije 2013-2016.
Albanija	Nacionalni akcioni plan za borbu protiv trgovine ljudima 2011-2013.
Srbija	Strategija borbe protiv trgovine ljudima u Republici Srbiji
Crna Gora	Strategija za borbu protiv trgovine ljudima u Crnoj Gori za period 2012-2018. sa

	akcionim planovima.
BiH	Strategija u oblasti migracija i azila i akcioni plan za period 2012-2015; Akcioni plan za sprečavanje trgovine ljudima u Bosni i Hercegovini 2008-2012.
Kosovo*	Nacionalna strategija i akcioni plan za borbu protiv trgovine ljudima 2011-2014.

Situacija i trendovi

Broj identifikovanih žrtava trgovine ljudima nije se znatno promenio zbirno gledano tokom posmatranog perioda. Na nivou zemalja, primećen je značajan pad u BiH između 2009. i 2010. i u Srbiji tokom čitavog posmatranog perioda. S druge strane, došlo je do primetnog povećanja broja žrtava trgovine ljudima na Kosovu* između 2011. i 2012.

Tabela 2.25: Identifikovane žrtve trgovine ljudima u zemljama ZB¹⁵.

	2009.	2010.	2011.	2012.	2013.
Bivša Jugoslovenska Republika Makedonija	5	5	8	4	1
Albanija	94	97	84	92	-
Srbija	85	76	74	63	45
Crna Gora	3	-	1	2	1
BiH	69	25	35	39	-
Kosovo*	29	39	39	54	52
Ukupno	293	249	254	254	99

Napomena: Podaci za Albaniju i BiH nisu dostupni.

Podaci o nacionalnosti ovih identifikovanih žrtava podržavaju tezu da trgovina ljudima na ZB postaje „lokalizovanija“ jer je većina žrtava domaćeg porekla, a potom slede državljani susednih zemalja.

Tabela 2.26: Državljanstvo identifikovanih žrtava¹⁶.

	Državljanstvo žrtava	
Bivša Jugoslovenska Republika Makedonija	Bivša Jugoslovenska Republika Makedonija	/
Albanija	-	-
Srbija	Srbija	/
Crna Gora	Kosovo* ¹⁷	/
BiH	-	-
Kosovo*	Kosovo*	Albanija

¹⁵ Nedostaju podaci za Albaniju i BiH.

¹⁶ Nedostaju podaci za Albaniju i BiH.

¹⁷ Raseljena lica sa Kosova* koja borave u Crnoj Gori.

Većina identifikovanih žrtava je ženskog pola, a dominantan oblik eksploatacije je seksualna eksploatacija. Međutim, podaci dobijeni kroz dubinske intervjue 2012. godine ukazuju na mogućnost da je ova slika neobjektivna. Organizacije koje rade sa žrtvama trgovine ljudima beleže da je sve veći broj muškaraca žrtve trgovine u cilju radne eksploatacije u nekim zemljama jugoistočne Evrope i Azije. Međutim, većina muškaraca kojima je trgovano nisu zvanično identifikovani kao žrtve trgovine ljudima. Još jedan nedostatak dolazi iz nepostojanja saradnje između zemalja porekla žrtava i zemalja cilja, kada su prepoznate, obzirom da se podaci ne predaju zemlji porekla. Stoga je slika o žrtvama trgovine ljudima veoma ograničena na domaće institucije kao izvore informacija, a ove institucije se uglavnom bave pitanjima trgovine unutar zemlje. Sve veći broj muškaraca identifikovanih kao žrtve trgovine ljudima u svrhu radne eksploatacije u gore pomenutim kvalitativnim istraživanjima (SeCons, 2012) može biti indikacija za povećanje učešća ovog oblika eksploatacije posebno imajući u vidu ozbiljne posledice ekonomske krize i usporenog razvoja u regionu. Veoma visok nivo nezaposlenosti u zemljama ZB primorava muškarce i žene da ugrabe svaku priliku da odu u inostranstvo na rad i izlaže ih riziku od trgovine i eksploatacije. S druge strane ovaj trend takođe ukazuje na razvoj svesti među relevantnim akterima o višeslojnoj prirodi trgovine ljudima i njihovom kapacitetu da zabeleže ovaj fenomen u više nijansi.

3.5. KRIJUMČARENJE MIGRANATA

Praćenje krijumčarenja migranata je najmanje razvijeno u smislu dostupnih podataka u zemljama ZB. Ipak, tri zemlje iz regiona i Kosovo* imaju dostupne podatke o broju identifikovanih krijumčarenih migranata i njihovom državljanstvu.

Tabela 2.27: Iregularni migranti identifikovani u krijumčarenju u zemljama ZB, glavna državljanstva, 2013.

Državljanstvo migranta	Bivša Jugoslovenska Republika Makedonija	Srbija	Crna Gora	Kosovo*	UKUPNO
Srbija	0	101	0	0	101
Albanija	14	0	0	2	16
Kosovo*	0	0	0	47	47
Avganistan	91	340	4	0	435
Pakistan	41	450	16	4	511
Sirija	38	252	9	0	299
Somalija	26	37	6	0	69
Eritreja	0	50	24	0	74
Drugo	160	507	39	0	706

UKUPNO	370	1.737	98	53	2.258
---------------	------------	--------------	-----------	-----------	--------------

Izvor: Ministarstva unutrašnjih poslova/sigurnosti svake od zemalja

Napomena: Nisu dostupni podaci za Albaniju i BiH.

Može se primetiti u gornjoj tabeli da ovaj indikator iregularnih migracija, kao i mnogi drugi, ukazuje na Aziju kao glavni izvor iregularnih migranata u regionu ZB: Pakistan, Avganistan i Sirija čine više od polovine svih otkrivenih krijumčarenih migranata.

4. ZAKLJUČCI

U rezimeu glavnih nalaza o osnovnim regularnim i iregularnim migracijama ka regionu ZB, kroz i iz njega, mogu se izvesti sledeći zaključci:

Zakonodavni i administrativni okvir

1. Zemlje u regionu su prilično ujednačene u pogledu zakonodavnog i institucionalnog okvira za upravljanje migracijama. One su sve na putu da usklade svoja pravila sa odgovarajućim pravnim tekovinama EU, ali su potrebna dodatna unapređenja, posebno u odnosu na zakone i institucionalnu podršku međunarodnoj zaštiti migranata. Jedan od glavnih problema jeste raznolikost definicija koje se upotrebljavaju za osnovne koncepte kao što je ilegalni boravak ili nalog za napuštanje zemlje. Raznolikost je takođe velika u pogledu strategija i akcionih planova koji se odnose na određene vrste migracija. Nalazi kvalitativnog istraživanja manjeg obima otkrili su da najveći problem predstavljaju institucionalne prakse, ali je potrebno dodatno istraživanje u ovom pravcu da bi se postavili jasniji ciljevi za izgradnju kapaciteta.
2. Okvir za koordinisano regionalno upravljanje migracijama obogaćen je usvajanjem Strategije razvoja Jugoistočne Evrope do 2020. koju je proizveo Savet za regionalnu saradnju (RCC). Strategija je napravljena uz aktivno učešće vlada ZB, a nekoliko misija IOM-a u regionu ocenilo je da će biti korisna kao polazišna osnova za dalje strateško planiranje u zemljama ZB.

Regularne migracije

3. Srbija se nalazi u centru regionalnih migracija po osnovu rada, školovanja i spajanja porodice, a to daje ton ovoj vrsti migracija u čitavom regionu. Sezonske migracije i dobijanje državljanstva u Crnoj Gori takođe ima značajan uticaj na regionalne trendove. Broj dozvola za privremeni boravak vremenom raste, ali skoro četvrtinu čine dozvole koje građani Srbije dobijaju u Crnoj Gori, uglavnom za sezonski rad ili boravak od nekoliko meseci u kućama u letovalištima. Dozvole koje se izdaju ruskim i turskim državljanima takođe su u porastu, uglavnom iz razloga zaposlenja i spajanja porodice.

4. Struktura osnove za izdavanje privremenih dozvola nije značajno varirala na nivou regiona u periodu 2009-2013: 50%-55% dozvola je izdato po osnovu rada/zapošljavanja, 30%-35% po osnovu spajanja porodice, a 5%-10% za školovanje i istraživanje. Izgleda da migracije po osnovu rada ne postaju značajnije u regionu, još uvek su manjeg obima, lokalizovane i sezonski određene. Obrazac je isti kao i sa stalnim dozvolama: broj polako raste, ali uglavnom državljani Srbije dobijaju dozvole u Crnoj Gori. Migracije po osnovu školovanja su skoro zanemarljive.

Kretanja državljana Zapadnog Balkana ka EU

5. Migracije državljana ZB ka EU, Norveškoj, Švajcarskoj i Islandu jačeg su intenziteta od onih ka regionu ili unutar regiona. Osim tranzitnih i turističkih viza, bilo je preko stotinu ljudi koji su dobili dozvole za privremeni boravak 2013. Broj prvih dozvola izdatih građanima ZB u EU, Norveškoj, Švajcarskoj i Islandu porastao je 2013. ali manje od opšteg porasta broja izdatih dozvola u ovim zemljama. Stoga je udeo građana ZB u ukupnom broju izdatih dozvola opao. Do najvećeg pada je došlo kod državljana Albanije, dok su ostale zemlje u regionu doživele porast broja izdatih dozvola. Struktura se takođe menja: većina dobija dozvole u svrhu spajanja porodice a manji broj zbog zaposlenja.
6. Uprkos mnogim pokušajima zemalja EU i ZB da uvedu mehanizme za sprečavanje zloupotrebe azila njihovih građana u državama članicama EU, broj državljana Zapadnog Balkana koji traže azil u državama članicama EU, Norveškoj, Švajcarskoj i Islandu porastao je tokom godina i iznosio 14,1% ukupnog broja zahteva za azil 2013.
7. Iregularna emigracija građana ZB u EU i druge evropske zemlje ostaje ozbiljno pitanje. Broj građana ZB koji su otkriveni da ilegalno borave u EU je u porastu (osim u slučaju albanskih državljana, gde je broj značajno opao zbog vizne liberalizacije za albanske državljane koji ulaze u zemlje EU).
8. Broj lica kojima je zabranjen ulazak u zemlje ZB znatno je opao tokom 2009-2013. Većina zabrana ulaska se pripisuje migrantima koji imaju nevažeće dokumente, nemaju vize ili dozvole i nemaju dovoljno sredstava. Najveće grupe migranata koje statistika o zabrani ulaska prepoznaje jesu državljani zemalja ZB.
9. Za razliku od migranata kojima je zabranjen ulazak, broj nedozvoljenih ulazaka se povećao tokom istog perioda; povećao se preko četiri puta u periodu 2009-2012, ali se zatim 2013. vratio na nivo iz 2011. Ovde većinu migranata čine građani zemalja koje se nalaze izvan regiona, uglavnom iz Azije i Afrike (najveći deo dolazi iz Avganistana).
10. Broj stranaca koji su otkriveni da ilegalno borave u zemljama ZB razlikuje se tokom posmatranog perioda, nekih godina je veći a nekih opet manji. Ovi migranti su uglavnom državljani trećih zemalja izvan regiona (Avganistan, Pakistan, Turska, Libija, i dr).

11. Iregularne migracije su usko povezane sa zloupotrebom azila. Razlike između iskazanih namera da se traži međunarodna zaštita i formalno predatih zahteva predstavljaju osnov za pretpostavku da se pokušaj dobijanja azila često koristi radi legalizacije statusa pre nastavka migracija ka EU. Kratak ostanak većine tražilaca azila i veliki broj odbačenih slučajeva zbog odsustva tražilaca azila takođe ukazuje na ovu pretpostavku. Treba istražiti ispravnost procesiranja zahteva za azil u regionu ZB da bi se izolovao faktor odsustva tražilaca azila i da bi prethodna pretpostavka bila validnija.
12. Informacije dobijene kroz nekoliko intervjua sa akterima u regionu 2012. ukazuju na to da se slika o trgovini ljudima na ZB promenila i od transnacionalnog postala interni problem. Žrtve i počinioci trgovine ljudima uglavnom su domaći građani. Međutim, rezultati istraživanja takođe ukazuju na to da ova slika o trgovini ljudima može biti neobjektivna zbog neadekvatnih mehanizama identifikacije žrtava trgovine ljudima. U nekim zemljama, žrtve su često kategorisane samo kao eksploatisane u seksualne svrhe, čime se isključuju druge žrtve kojima se moglo trgovati iz drugih razloga ili eksploatisati na druge načine. Moguće je da su žrtve trgovine ljudima koje su identifikovane u inostranstvu, kao i žrtve trgovine u cilju radne eksploatacije potcenjene u dostupnim statističkim podacima. Pored toga, deo problema koji se odnosi na podršku žrtvama trgovine ljudima može se pripisati nedoslednosti mehanizma podrške. Ovi mehanizmi obično raspodeljuju dužnosti i odgovornost na nekoliko aktera iz različitih sektora, a ne postoji koordinacija, usluge podrške mogu biti spore ili nedovoljne.

5. PREPORUKE

1. Glavna preporuka u odnosu na migracije u svrhu rada i školovanja jeste da zemlje u regionu treba da prošire saradnju i potpišu sporazume, kako unutar regiona tako i sa zemljama EU, kojima bi se regulisala ova vrsta migracija i zaštitila prava migranata. Sezonsko zaposlenje treba da bude deo ovih sporazuma kao i zakona svake od zemalja. To je način da se poveća vrednost ljudskih resursa u regionu i da se doprinese bržem ekonomskom oporavku regiona. Što se tiče sporazuma unutar regiona, Strategija za razvoj Jugoistočne Evrope do 2020. može da posluži kao opšti okvir u ovom pogledu.

Glavni izazovi za unapređenje upravljanja iregularnim migracijama odnose se na poboljšanje mehanizama identifikacije i upućivanja iregularnih migranata, kao i na mehanizme identifikacije žrtava trgovine ljudima. Stoga se preporučuje sledeće:

2. **Sinhronizacija zakonodavnih okvira** između zemalja i sa EU. Istraživanje o komparativnom normativnom i institucionalnom okviru za upravljanje migracijama u regionu ZB koje je sproveo MARRI centar obezbedilo je mapiranje ključnih zakona i institucija i identifikaciju osnovnih nedostataka u celokupnom okviru. Ovaj izveštaj je otkrio da je zakonodavna baza za vođenje evidencije i praćenje trendova iregularnih migracija ključna za dobijanje komparativnih podataka

na regionalnom nivou. On naglašava značaj uporedivosti podataka koja je ključ za dobijanje dokaza radi daljeg unapređenja politika u regionu. Razlike u definicijama, kao i u formi prikupljenih podataka mogu biti važna prepreka za koordinisane mere upravljanja iregularnim migracijama. Stoga treba ostvariti dodatnu sinhronizaciju pravnih definicija u regionu kroz regionalnu saradnju.

3. Dostupnost i uporedivost podataka za praćenje situacije i trendova na regionalnom nivou.

Kroz prikupljanje i analizu podataka u ovom izveštaju pokazalo se da treba unaprediti uporedivost i dostupnost podataka da bi se omogućilo regionalno praćenje. Podaci treba da se standardizuju na sledeće načine:

- Treba standardizovati razloge za zabranu ulaska u zemljama ZB.
- Treba registrovati ilegalne ulaske u svim zemljama na četiri tačke: graničnim prelazima, „zelenim linijama“, u zemlji i nakon izlaska iz zemlje. Zatim ove podatke treba razvrstati po državljanstvu, starosti i rodu, kao i mestu otkrivanja.
- Nezakonit boravak treba definisati na isti način u čitavom regionu, kao i „otkaz boravka“, „zaštitnu meru udaljenja“, „izbacivanje/proterivanje“ i „meru bezbednosti proterivanja“. Podatke treba razvrstati prema glavnim razlozima za ove mere, prema starosti i rodu.
- Stranci koji su otkriveni prilikom krijumčarenja migranata (migranti i krijumčari) treba da budu evidentirani, a podaci razvrstani prema starosti, rodu i mestu otkrivanja.
- Treba standardizovati podatke o državljanima ZB koji su vraćeni u skladu sa sporazumima o readmisiji iz zemalja EU u zemlje ZB.
- Treba standardizovati podatke o žrtvama trgovine ljudima ili ih bar učiniti transparentnijim, obzirom da se identifikacija žrtava trgovine ljudima značajno razlikuje među zemljama ZB (npr. u nekim zemljama čak i NVO mogu da učestvuju u identifikaciji, kao na primer u Srbiji, dok u drugim zemljama samo pokrenuti postupci nakon podignute optužnice mogu da identifikuju žrtve trgovine ljudima, kao na primer u Crnoj Gori).
- Celokupna statistika o iregularnim migracijama treba da obuhvata podatke o maloletnicima bez pratnje.

4. Treba dodatno razviti prekograničnu saradnju radi efikasnije prevencije ilegalnih ulazaka.

Veoma je važno što je saradnja unutar regiona i saradnja između zemalja ZB i EU odnosno drugih međunarodnih subjekata postala znatno razvijenija tokom procesa pristupanja EU. Međutim, ova saradnja mora dalje da se razvija da bi se iregularnim migracijama uspešnije upravljalo. Ova saradnja može da ima različite oblike, a istraživanje sprovedeno u cilju izrade ovog izveštaja pokazalo je da postoji potreba da se unaprede određeni tipovi saradnje, a posebno:

- Potrebna je saradnja sa zemljama regiona da bi se otkrio identitet iregularnih migranata koji su u tranzitu kroz region. U tom pogledu, razmena podataka o iregularnim migrantima širom

- ZB i sa susednim zemljama (i ne samo njima) ključna je odlika procesa i mora se unaprediti. Zemlje ZB su već započele sa pilotiranjem zajedničkih graničnih prelaza, koji omogućavaju brže prikupljanje podataka i razmenu informacija. Međutim, bila bi dobra praksa ukoliko bi mogla da se osigura razmena podataka između graničnih policija u **realnom vremenu**. Stoga bi najpovoljnije rešenje bio regionalni sistem za prikupljanje i razmenu podataka o migracijama.
- Potrebna je unapređena saradnja između zemalja ZB po pitanju metoda izdavanja putnih isprava za iregularne migrante u tranziciji. To se posebno odnosi na određene zemlje ZB koje nemaju diplomatska predstavništva u zemljama porekla migranata. U takvim slučajevima susedna zemlja može da pruži pomoć davanjem pristupa konzulatima date zemlje radi identifikacije migranata i izdavanja putnih isprava.
 - Po pitanju tretmana iregularnih migranata, problem sa kojim se suočava većina zemalja ZB jeste nedostatak tumača za razne jezike koji su prethodno bili retkost u regionu. U tu svrhu, bilo bi uputno da zemlje ZB razmene spiskove prevodilaca (koji poznaju više jezika) da bi olakšali svoju komunikaciju sa iregularnim migrantima / tražiocima azila.
 - Ukoliko je moguće, takođe se preporučuju zajednički povratni letovi u koordinaciji između susednih zemalja za povratak državljana trećih zemalja, posebno u slučajevima letova do dalekih destinacija koji su veoma skupi.
5. **Upravljanje migracijama treba da postane integralni deo lokalnih razvojnih politika i politika socialnog uključivanja** da bi se uspešnije pokrenulo rešavanje problema iregularne emigracije i „lažnih tražilaca azila“. Unapređeno socijalno uključivanje tentativnih iregularnih migranata iz ZB u EU je neizostavan element održive politike za razrešenje ovog problema. Razmena dobrih praksi između lokalnih zajednica i zemalja u regionu doprinela bi unapređenju nacionalnih i lokalnih kapaciteta za sprečavanje i rešavanje pitanja iregularne migracije i odgovarajuće integracije povratnika.
6. **Treba unaprediti mehanizme za identifikaciju žrtava trgovine ljudima.** To se može ostvariti na nekoliko načina:
- uključivanjem raznih aktera u proces identifikacije, uključujući i NVO koje rade sa žrtvama trgovine ljudima;
 - unapređivanjem saradnje između zemalja ZB i ciljnih zemalja radi identifikacije žrtava i podrške žrtvama trgovine ljudima;
 - osiguravanjem da se definicija trgovine ljudima striktno koristi u praksi, i omogućavanjem bolje identifikacije određenih oblika trgovine ljudima koji nisu toliko očigledni (poput radne eksploatacije, prisilnog prosijačenja i tako dalje);

- unapređenjem veština policije i pružalaca usluga za otkrivanje elemenata trgovine ljudima među krijumčarenim migrantima i tražiocima azila.
7. **Treba unaprediti podršku žrtvama trgovine ljudima u određenim aspektima, posebno kada su maloletne.** To zahteva određene mere zaštite dece žrtava trgovine ljudima, kao što su posebna skloništa ili prostor za smeštaj. Osim toga, imajući u vidu da većina slučajeva trgovine ljudima predstavlja trgovinu žrtvama unutar regiona ZB, treba ojačati mehanizme za dugoročnu reintegraciju žrtava.

LITERATURA

European Asylum Support Office, 2014, *Asylum Applications From the Western Balkans*

Frontex, 2014, *Western Balkans Annual Risk Analysis* (WB ARA 2014)

Frontex, 2013, *Western Balkans Annual Risk Analysis* (WB ARA 2013)

Frontex, 2012, *Western Balkans Annual Risk Analysis* (WB ARA 2012)

Frontex, 2011, *Western Balkans Annual Risk Analysis* (WB ARA 2011)

IOM, 2011, *Glossary on Migration*

MARRI (2012) *MARRI Migration Paper 2012*, MARRI regionalni centar

SeConS (2012) Istraživanje o tokovima iregularnih migracija na teritoriji zemalja Zapadnog Balkana, neobjavljeno

ANEKS

Tabela A1.1: Ukupan broj prelazaka granice u zemljama ZB 2009, 2010, 2011, 2012. i 2013.

	2009.	2010.	2011.	2012.	2013.	2012-2013.
Bivša Jugoslovenska Republika Makedonija	-	8.641.160	9.761.957	9.546.137	10.274.645	+7,6%
Albanija	2.443.030	11.383.256	11.718.699	14.818.654	13.693.778	-7,6%
Srbija	49.953.261	48.053.263	48.698.342	48.324.928	50.262.545	+4,0%
Crna Gora	10.785.499	11.687.597	12.297.969	12.383.088	13.203.781	+6,6%
BiH	51.432.186	50.438.747	40.861.983	39.329.623	41.995.554	+6,8%
Kosovo*	11.302.236	11.917.373	10.136.858	11.343.712	11.510.307	+1,5%
Ukupno	125.916.212	142.121.396	133.475.808	135.746.142	140.940.610	↑

Page | 68

Izvor: Ministarstva unutrašnjih poslova svake od zemalja, Granična policija za BiH

Tabela A1.2: Dozvole za privremeni boravak izdate po različitom osnovu u zemljama ZB 2009, 2010, 2011, 2012. i 2013.

	2009.	2010.	2011.	2012.	2013.	2012-2013.
Bivša Jugoslovenska Republika Makedonija	3.745	2.651	2.328	2.656	2.768	+4,2%
Albanija	5.638	3.783	4.160	4.559	5.158	+13,1%
Srbija	5.961	6.301	6.381	6.893	6.696	-2,9%
Crna Gora	-	17.022	21.490	25.650	30.834	+20,2%
BiH	7.512	8.131	7.661	8.838	9.953	+12,6%
Kosovo*	-	-	1.722	1.866	2.078	+11,4%
Ukupno	22.856	37.888	43.742	50.462	57.487	+13,9%

Izvor: Ministarstva unutrašnjih poslova/sigurnosti svake od zemalja.

Napomena: Podaci za Albaniju za 2013. dostupni su samo za period januar – jul.

Tabela A.1.3: Pet najčešćih državljanstava kojima je izdata dozvola za privremeni boravak po zemljama ZB, 2009-2013.

	2009.	2010.	2011.	2012.	2013.
Albanija	Turska (2795) Kina (703) Italija (345) SAD (341) Kosovo* (202)	Turska (1093) Italija (391) SAD (353) Kina (341) Kosovo* (264)	Turska (923) Italija (629) Kosovo* (399) SAD (372) Kina (208)	Turska (953) Italija (796) Kosovo* (424) SAD (390) Grčka (292)	Turska (1057) Italija (1046) Kosovo* (563) Grčka (350) Kanada (187)
BIH	Srbija (1979) Turska (1375) Hrvatska (704) Crna Gora (497) Kina (469)	Srbija (1849) Turska (1735) Hrvatska (775) Crna Gora (629) Kina (511)	Srbija (1896) Turska (1281) Hrvatska (866) Kina (607) Crna Gora (552)	Srbija (1979) Turska (1843) Hrvatska (1031) Crna Gora (662) Kina (584)	Turska (2360) Srbija (2040) Hrvatska (1028) Kina (674) Crna Gora (637)
Bivša Jugoslovenska Republika Makedonija	Srbija (812) Turska (691) Albanija (556) Kosovo* (271) SAD (142)	Turska (512) Srbija (457) Albanija (396) Kosovo* (236) Bugarska (114)	Turska (538) Albanija (340) Srbija (279) Kosovo* (201) Bugarska (122)	Turska (664) Srbija (380) Albanija (289) Kosovo* (274) Bugarska (103)	Turska (547) Albanija (410) Srbija (387) Kosovo* (207) Grčka (200)
Kosovo*	N/A	N/A	Podaci nisu razvrstani	Podaci nisu razvrstani	Turska (565) Albanija (372) Srbija (278) BJRM (147) SAD (127)
Crna Gora	N/A	Srbija (6720) BIH (3990) Rusija (2922) BJRM (1834) Albanija (474)	Srbija (9183) BIH (4833) Rusija (3862) BJRM (1792) Albanija (496)	Srbija (11196) BIH (5640) Rusija (5064) BJRM (1851) Ukrajina (534)	Srbija (13876) BIH (6455) Rusija (6203) BJRM (2008) Ukrajina (711)
Srbija	Podaci nisu razvrstani prema državljanstvu	Podaci nisu razvrstani prema državljanstvu	Kina (1245) Rusija (662) BIH (421) Hrvatska (335) BJRM (305)	Kina (1100) Rusija (707) Italija (420) BJRM (288) BIH (238)	Kina (865) Rusija (834) Libija (699) Grčka (325) BIH (297)
Ukupno region ZB			Srbija (11,358) BIH (5,254) Rusija (4,514) Turska (2,742) BJRM (2,097)	Srbija (13,555) BIH (5,878) Rusija (5,771) Turska (3,460) BJRM (2,139)	Srbija (16,481) Rusija (7,037) BIH (6,752) Turska (4,529) BJRM (2,155)

Izvor: Ministarstva unutrašnjih poslova/sigurnosti svake od zemalja

Tabela A1.4: Dobijeno državljanstvo u zemljama ZB 2009, 2010, 2011, 2012. i 2013.

	2009. ¹⁸	2010.	2011.	2012.	2013.	2012-2013.
Bivša Jugoslovenska Republika Makedonija	846	1.176	1.243	1.098	1.260	+14,8%
Albanija	70	98	228	548	147	-73,2%
Srbija	-	24.294	17.866	18.652	18.652	0
Crna Gora	-	10.685	8.483	9.079	8.953	-1,4%
BiH	945	827	718	817	649	-20,6%
Kosovo*	95	117	278	195	124	-36,4%
Ukupno	1861	37.197	28.816	30.389	29.785	-2,0%

Izvor: Ministarstva unutrašnjih poslova/sigurnosti svake od zemalja

Page | 70

Tabela A2.1: Zabrana ulaska u zemlje ZB 2009, 2010, 2011, 2012. i 2013.

	2009.	2010.	2011.	2012.	2013.	2012-2013.
Bivša Jugoslovenska Republika Makedonija	3.349	3.513	2.548	3.115	2.905	-6,7%
Albanija	417	504	409	397	303	-23,7%
Srbija	21.897	14.586	9.561	8.101	8.069	-0,4%
Crna Gora	2.251	2.624	2.205	1.412	1.224	-13,3%
BiH	5.103	3.514	3.830	2.998	2.079	-30,7%
Kosovo*	1.396	745	1.838	1.911	1.509	-21%
Ukupno	34.413	25.486	20.391	17.934	16.089	-10,3%

Izvor: Ministarstva unutrašnjih poslova svake od zemalja, Granična policija za BiH

Tabela A2.2: Zabrana ulaska u zemlje ZB prema razlogu zabrane 2009, 2010, 2011, 2012 and 2013.

Razlozi za zabranu ulaska	2009.		2010.		2011.		2012.		2013.	
	Br.	%	Br.	%	Br.	%	Br.	%	Br.	%
Bez vize	5.544	16,1	5.807	22,8	3.292	16,1	2.893	18,3	6.438	40
Nevažeća putna isprava (oštećena, istekla)	6.399	18,6	4.572	17,9	3.576	17,5	1.807	11,4	325	2

¹⁸ Nedostaju podaci za Crnu Goru i Srbiju.

Nedostatak sredstava	2.264	6,6	1.591	6,2	1.872	9,2	1.412	8,9	553	3,4
Drugo	20.206	57,6	13.516	53,1	11.651	57,2	9.677	61,4	8.773	54,5
Ukupno	34.413	100	25.486	100	20.391	100	15.789	100	16.089	100

Izvor: Ministarstva unutrašnjih poslova svake od zemalja, Granična policija za BiH

Page | 71

Tabela A2.3: Registrovani nezakoniti ulasci u zemlja ZB 2009, 2010, 2011, 2012 and 2013.

Nezakonit ulazak u zemlje ZB											
Uhvaćeni na graničnom prelazu, uhvaćeni na „zelenoj liniji“, uhvaćeni u zemlji, uhvaćeni na izlasku iz zemlje											
Zemlja	2009.		2010.		2011.		2012.		2013.		2012-2013.
	Br.	%	Br.	%	Br.	%	Br.	%	Br.	%	%
Srbija	2.029	44,5	4.320	65,8	11.483	86,2	16.407	85,1	8.573	64,2	-47,7
BiH	381	8,3	310	4,7	324	2,4	389	2,0	228	1,7	-41,1
Bivša Jugoslovenska Republika Makedonija	1.415	30,9	1.101	16,8	469	3,5	682	3,5	1.132	8,5	+66,0
Kosovo*	159	3,4	259	3,9	194	1,5	211	1,1	720	5,4	+241,2
Crna Gora	507	11,1	489	7,4	425	3,2	475	2,5	714	5,4	+50,3
Albanija	81	1,8	91	1,4	426	3,2	1.126	5,8	1.978	14,8	+75,6
Ukupno	4.572	100	6.570	100	13.321	100	19.290	100	13.345	100	57.098

Izvor: Ministarstva unutrašnjih poslova svake od zemalja, Granična policija za BiH

Tabela A2.4: Stranci otkriveni da ilegalno borave u zemljama ZB 2009, 2010, 2011, 2012 and 2013.

	2009.	2010.	2011.	2012.	2013.	2009-2013.
Bivša Jugoslovenska Republika Makedonija	272	333	259	431	443	171
Albanija	96	417	444	-	923	827
Srbija	557	751	468	466	636	79
Crna Gora	757	1.127	734	810	501	-256
BiH	1.231	1.298	1.186	-	1.126	-105
Kosovo*	86	243	149	240	-	-
Ukupno	2.999	4.169	3.240	1.947	3.629	716

Izvor: Ministarstva unutrašnjih poslova/sigurnosti svake od zemalja.

Napomena: Nedostaju podaci za Albaniju i BiH za 2012. i za Kosovo* za 2013.

Tabela A2.5: Stranci kojima je izdata mera otkaza boravka u zemljama ZB, prema državljanstvu, 2009.¹⁹

Otkaz boravka u zemljama ZB, prvih deset državljanstava, 2009.		
Državljanstvo	Br.	%
Srbija	439	13,2
BiH	434	13,0
Avganistan	372	11,2
Rumunija	327	9,8
Albanija	298	8,9
Bivša Jugoslovenska Republika Makedonija	247	7,4
Turska	223	6,7
Bugarska	177	5,3
Kosovo*	146	4,4
Kina	44	1,3
Drugo	621	18,8
Ukupno	3328	100

Izvor: Ministarstva unutrašnjih poslova/sigurnosti svake od zemalja.

Tabela A2.6: Stranci kojima je izdata mera otkaza boravka u zemljama ZB, prema državljanstvu, 2010²⁰.

Otkaz boravka u zemljama ZB, prvih deset državljanstava, 2010.		
Državljanstvo	Br.	%
Avganistan	698	15,3
Palestina	695	15,2
Rumunija	453	9,9
BiH	418	9,2
Srbija	308	6,8
Albanija	219	4,8
Turska	181	4,0
Bugarska	134	2,9
Alžir	112	2,5
Tunis	106	2,3
Drugo	1.233	27,1
Ukupno	4.557	100

Izvor: Ministarstva unutrašnjih poslova/sigurnosti svake od zemalja

¹⁹ Nedostaju podaci za Albaniju i Kosovo*.²⁰ Nedostaju podaci za Albaniju i Kosovo*.

Tabela A2.7: Stranci kojima je izdata mera otkaza boravka u zemljama ZB, prema državljanstvu, 2011.²¹

Otkaz boravka u zemljama ZB, prvih deset državljanstava, 2011.		
Državljanstvo	Br.	%
Avganistan	2469	29.2
Pakistan	1488	17.6
Turska	524	6.2
Libija	344	4.1
Palestina	344	4.1
Somalija	299	3.5
Srbija	299	3.5
BiH	267	3.2
Rumunija	267	3.2
Tunis	254	3.0
Drugo	1.902	26.5
Ukupno	8.457	100

Izvor: Ministarstva unutrašnjih poslova/sigurnosti svake od zemalja.

Tabela A2.8: Stranci kojima je izdata mera otkaza boravka u zemljama ZB, prema državljanstvu, 2012.²²

Otkaz boravka u zemljama ZB, prvih deset državljanstava, 2012.		
Državljanstvo	Br.	%
Avganistan	2.660	31,8
Pakistan	1.619	19,3
Alžir	572	6,8
Somalija	388	4,6
Srbija	336	4
Rumunija	314	3,8
Maroko	290	3,5
Turska	224	2,7
Palestina	213	2,5
Hrvatska	180	2,2
Drugo	1.574	18,8
Ukupno	8.370	100

Izvor: Ministarstva unutrašnjih poslova/sigurnosti svake od zemalja.

²¹ Nedostaju podaci za Kosovo*.

²² Nedostaju podaci za Bivšu Jugoslovensku Republiku Makedoniju i Kosovo*.

Tabela A2.9: Stranci kojima je izdata mera otkaza boravka u zemljama ZB, prema državljanstvu, 2013.²³

Prekid boravka u zemljama ZB, prvih deset državljanstava, 2013.		
Državljanstvo	No.	%
Pakistan	1.149	19,6
Avganistan	703	12
Sirija	652	11,1
Srbija	326	5,6
Albanija	238	4,1
Bangladeš	196	3,3
Turska	145	2,5
Nigerija	143	2,4
Eritreja	131	2,2
Maroko	126	2,2
Drugo	2.053	35
Ukupno	5.862	100

Izvor: Ministarstva unutrašnjih poslova/sigurnosti svake od zemalja

Tabela A2.10: Stranci kojima je izdata mera zaštite udaljenja iz zemalja ZB zbog nezakonitog boravka 2009, 2010, 2011, 2012. i 2013.

	2009.	2010.	2011.	2012.	2013.	2012-2013.
Bivša Jugoslovenska Republika Makedonija	545	679	443	376	917	+143,9%
Albanija	64	97	454	929	1.280	+37,8%
Srbija	-	848	1.749	1.570	1.152	-26,6%
Crna Gora	-	-	94	37	5	-86,5%
BiH	474	410	309	562	279	-50,5%
Kosovo*	-	269	389	338	94	-72,2%
Ukupno	1.803	2.303	3.438	3.812	3.727	-2,2%

Izvor: Ministarstva unutrašnjih poslova/sigurnosti svake od zemalja

²³ Nedostaju podaci za Bivšu Jugoslovensku Republiku Makedoniju.